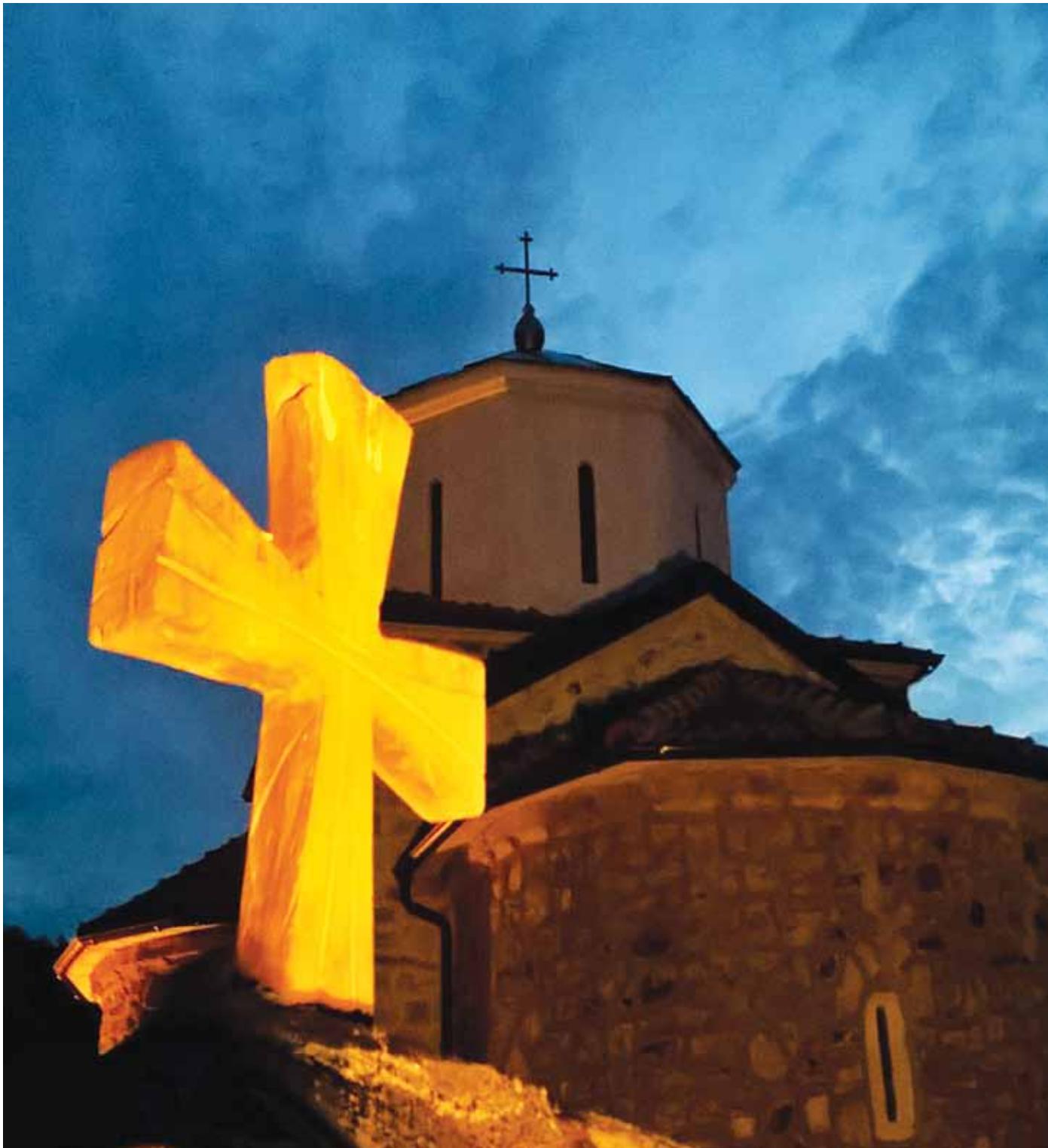

ПРАВОСЛАВЉЕ

НОВИНЕ СРПСКЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ

Број 1201 Цена 90 динара 2,5 KM 1. април 2017. године

ISSN 0555-0114

У овом броју:
| Страдално село Љубијда код Призрена | Деспот Стефан Лазаревић | Старине
Призрена | Пост и наше време | О тридесетогодишњици Богословског факултета СПЦ
у Либертивилу | Отац Јустин Поповић и почеци богослужбене употребе савременог
српског језика | Живот и рад Епископа Николаја | Жена треба да покрива главу (1.
Кор. 11, 2–16) | Одлазак српске војске са Крфа | Адлигат – Библиотека Лазић |

Самопроглашене власти из Приштине поново ће истаћи своју кандидатуру за улазак у УНЕСКО и тако покушати да црквено културно наслеђе присвоје и отуђе од Српске Православне Цркве и српског народа.

Тим поводом подсећамо читаоце на историју и порекло косовско-метохијских светиња.

Девастиране православне светиње на Косову и Метохији Страдално село Љубијда код Призрена

Након престанка бомбардовања СР Југославије 9. јуна, 13. јуна 1999, војне снаге КФОР-а почеле су да се размештају на Косову и Метохији. Како се процес распоређивања мировних снага одвијао изузетно споро, настале су озбиљне последице по безбедност српског народа, његових добара и светиња. Оставши физички незаштићени, бројни српски манастири, цркве и црквишта директно су били изложени албанском вандализму, а свештенство које се у њима затекло зlostављањима. Тако, већ 14. јуна почињу отмице и убиства Срба, и то уз присуство припадника КФОР-а. Међу првима су страдали јеромонах Серафим и монах Харитон. Овакво понашање КФОР-а имало је за последицу све веће исељавање Срба. За само неколико месеци исељено је више од 250.000 људи.

Међу првим светињама које су страдале одмах по доласку КФОР-а, били су манастири у Горњем Неродимљу (Светог Уроша из 14. века), у Биначу поред Витине (Светог Арханђела Гаврила из 14. века), у Доњем Неродимљу цркве Светог Стефана (14. век) и Светог Николе Летњег. Потом је уследило скрњављење и разарање цркава у приградском насељу Призрена, Љубијди, које се налази на источној страни града. Ово насеље се први пут помиње у Архангеловској повељи цара Душана 1348. године. Пре доласка КФОР-а и дивљања албанских екстремиста, у овом насељу су живели и Срби, а постојало је неколико православних цркава и црквишта.

Прво је страдао манастир Светог Марка Коришког (15. век) недалеко од Призрена, а потом и цркве Светог Илије из 16. и Светог Николе из 14. века. Ова прва црква, посвећена Светом Пророку Илији се налазила на четири километра североисточно од Призрена. Обновљена је 1979. на старим темељима храма из 16. века. Након доласка немачких снага КФОР-а, црква је од стране албанских екстремиста опљачкана, демолирана, унутра паљена и минирана. Хришћанско гробље око ње је порушено. Одмах потом је демолирана и спаљена и црква посвећена Светом Николи, у коју су биле склоњене иконе, утвари и мобилијар из других разорених православних цркава у селу Љубијди и околини, међу којима и двојна икона Благовести и сусрета Јоакима и Ане из 14. века. Ова икона је првобитно припадала хоросу Душанове задужбине – Цркви Светих Арханђела код Призрена. Сада се чува у Народном музеју у Београду.

Извор: rastko.rs

Црква Светог Николе, скромних димензија је била саграђена у 14. веку, а обновљена 1867. године. Подигнута је као једнобродна грађевина без куполе, засведена полуобличастим сводом. На западној страни проширења је малим отвореним тремом, са широким луком над улазом. Зидана звонара квадратне основе била је одвојена од храма. Цркву је живописао зограф Василије Крстић из села Галичника, потомак чувене зографске породице Ђиноски из дебарске нахије.

Двери Цркве Светог Николе су биле из 16. века. У цркви се чувало неколико клепала, икона Богородице са везеним ланеним платном дугим 7–8 м, дрвени путир, црквене књиге, престоне иконе, икона-триптихон, осмострана певница инкрустрирана седефом и коштаним плочама, бакарна крстоница, филигрански крст са натписом из 19. века. Опљачкана је, демолирана и унутра паљена од стране албанских екстремиста, а све након доласка немачких снага КФОР-а. Парохијски дом је опљачкан и спаљен. У овом насељу се још увек могу видети рзвалине уништених цркава – Светом Спасу, Свете Петке, Светог Јована, Свете Недеље и још неколико цркава. У Љубијду данас више нема Срба.

З. Нешић

ПРАВОСЛАВЉЕ 1201

4
Активности Патријарха

5
Деспот Стефан Лазаревић
Зорица Нешин

6
Старине Призрена
Прошојереј-стлаврофор Милутин Тимошијевић

8
Разговор са др Раствком Јовићем
Пост и наше време
Снежана Круйниковаћ

12
О тридесетогодишњици
Богословског факултета СПЦ
при манастиру Светога Саве
у Либертивилу
Прошојереј-стлаврофор др Милош М. Весин

15
Стара пријатељства и нове књиге
Никола Лукић

16
Отац Јустин Поповић
и почеки богослужбене употребе
савременог српског језика
Проф. др Ксенија Кончаревић

20
Света земља, свето острво,
острво спаса
Зорица Нешин

„Православље – новине Српске Патријаршије“ излазе са благословом Његове Светости Патријарха српског Иринеја. Издаје Информативно-издавачка установа Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве. Први број „Православља“ изашао је 15. априла 1967. године.

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР:

Члан Св. Арх. Синода задужен за надзор над радом
Информативно-издавачке установе Св. Арх. Синода СПЦ
Епископ бачки др Иринеј

Главни и одговорни уредник
Президент др Александар Ђаковић

Оперативни уредник
Срећко Петровић

Секретар редакције
Снежана Крујниковаћ

Лектор и коректор
Ана Јокић

Фотограф

Бакон Драган С. Танасијевић

Чланови редакције

Президент др Оливер Суботић,

Сања Љубардић, Славица Лазић

Излази сваког првог и петнаестог у месецу, за јануар и август двоброј. Годишња претплата за нашу земљу је 1700 динара, популарнија 850. Појединачни примерак 90 динара. Претплата за нашу земљу може се уплатити на благајни Српске Патријаршије, Краља Петра 5 или на текући рачун.

22
Живот и рад Еп. Николаја (28)

Космологија

Радован Бијовић

24
Жена треба да покрива главу
(1. Кор. 11, 2-16) (1. део)
Проф. др Предраг Драјушиновић

26
Писмо генерала Михаила
Живковића из ослобођене
Косовске Митровице 1912. године
Милош Матишићевић

28
Топлички устанак (24. део)
Одвели су око 4.000 сељака
Антоније Ђурић

30
Одлазак српске војске са Крфа

32
Јован Цвијић
и Српска краљевска академија
Софija Божић

34
Протести српских родољуба
муслиманске вере
др Александар Раковић

36
Адлигат – Библиотека Лазић
Ранка Маџаревић

40
Наука, уметност, култура...

43
Кроз хришћански свет

44
Из живота Цркве

На насловној страни:
**?Манастир Врачево код Лепосавића,
14. век (Епархија рашко-призренска)**
Фото: Немања Лазаревић

Рукописи и фотографије се не враћају. Текстови достављени редакцији „Православље“ подлежу анонимној рецензији. Текстови и прилоги објављени у „Православљу“ представљају ставове аутора.

Сва права задржана. Свако прешифтовавање, копирање, умножавање, објављивање и дистрибуирање целих или делова ових новина или чланака објављених у њима забранено је и представља повреду ауторског права и кривично дело.

Графичка припрема, слог и прелом:

Срећко Петровић

Штампа: „Политика“ А. д.

Дистрибутор: „Polydor“ д.о.о.
Ломница 11/3/9, 32300 Горњи Милановац
телеф./факс: 052/717-522, 011/2461-138

СИР – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
271.222 (497.11)

ISSN 0555-0114 = Православље
COBISS.SR-ID 16399106

Православље се штампа уз помоћ Управе
за сарадњу с Црквама и верским јединицама
Владе Републике Србије

Графичка припрема овог, 1201. броја Православља, завршена је у среду, 29. марта 2017. године у 10.00 часова, када је у штампу предат овај број новина Српске Патријаршије.

Званични пријеми

Његова Светост Патријарх српски Иринеј примио је 21. марта 2017, у Патријаршији српској у Београду Жаг Огара и др Патрик Стефана Бариоа, француске официре.

Господин Жак Огар и др Патрик Стефан Барио изразили су благодар-

ност предстојатељу Српске Православне Цркве за срдачан и пријатељски пријем, током којег су разговарали о различитим аспектима живота народа у Србији и Француској.

Пријему су присуствовали гђа Вукосава Ђурђевић Грујић, преводилац дела ових француских официра, Слободан Деспот, издавач њихових књига, и ђакон др Александар Прашчевић из Кабинета Патријарха Српског.

Патријарх српски Иринеј примио је 23. марта 2017, у Патријаршији српској у Београду Александра Чепурину, амбасадора Руске Федерације у Србији. Пријему су присуствовали сарадник руског амбасадора Јуриј Пичугин, секретари Кабинета Патријарха Српског ђакон Александар Секулић и ђакон др Александар Прашчевић.

Патријарх Иринеј примио је 27. марта 2017, у Патријаршији српској у Београду академика Љубомира Максимовића, потпредседника САНУ.

У Београду

На седници Главног одбора Друштва за изградњу Храма Светог Саве, 20. марта 2017, којом је председавао председник Србије Томислав Николић, чланови Главног одбора упознати су са напретком пројекта израде мозаика на куполи храма, а утвр-

ђене су и активности у вези са обележавањем 120. годишњице од формирања Друштва за изградњу Храма Светог Саве.

Говорећи о обележавању 120 година од оснивања Друштва за изградњу Храма Светог Саве, чланови Главног одбора су закључили да би најприкладнији начин за то био одржавање мултимедијалне изложбе у трајању од две недеље, која би временски била везана за одржавање Светог Архијерејског Сабора Српске Православне Цркве.

У Гроцкој

Патријарх Иринеј је служио 22. марта 2017, на празник Светих 40 мученика севастијских – Младенци, Литургију Прећеосвећених Дарова у храму посвећеном овом празнику у месту Дражањ, општина Гроцка. После Свете Архијерејске Литургије Патријарх Иринеј је служио чин освећења темеља будућег Парохијског дома.

У Железнику

У среду 24. марта 2017, Његова Светост је служио Литургију Прећеосвећених Дарова у Храму Св. Степана Дечанског у Железнику. Поводом 18. годишњице од бомбардовања Србије Патријарх је служио парастос пострадалима. Повод литургијског сабрања била је и исповест и братски састанак свештенства архијерејског намесништва београдско-посавског.

На Бањици

Патријарх српски Иринеј служио је, 26. марта 2017, Свету Литургију у Цркви Св. Василија Остршког на Бањици.

Српски владалац, најлепши којег је Србија имала

Деспот Стефан Лазаревић

„Умео је да се узвиси над својом вазалском судбином живећи животом ратника, државника, законописца, витеза, песника.“

Крајем 1403. или почетком 1404, од угарског краља Жигмунда добио је Мачву, Београд (у који је 1405. године сместио своју престоницу), и друге поседе. У повељи тим поводом је написао: „И дошавши, нађох најкрасније место од давнина, превелики град Београд, који је по случају разрушен и запустео. Саздах њега и посветих га Пресветој Богородици.“

Све је почело одсутном битком код Агоре – СтефANOвO десно крило је продрло међу Монголе да се одвојило од средишњице војске, па је Бајазит наредио да се врате. Један хроничар пише да су се „Срби борили као ваздашњи јунаци, сваке хвале достојно па су великим жестином напали на Цагатајце, занесевши се у борби“. Према турском летописцу, сам Тамерлан приметио је снагу српских коњаника рекавши: „Гле како су љути и помамни они дервиши! А неко му је од саветника његових рекао: Нису оно дервиши, него хришћани.“ Те 1402, Турке и цара Бајазита победио је монголски војсковођа Тамерлан. На страни Турака се борила и српска војска под заповедништвом Стефана Лазаревића. Задивљен јунаштвом и храброшћу српских војника, вазала у турској војсци, Тамерлан је након победе ослободио Стефана Лазаревића. То, и чињеница да је на повратку у Србију у Константинопољу од намесника и савладара византијског цара Манојла II, Јована VII добио титулу деспота, највише византијско достојанство после царског, учинили су да је за време владавине деспота Стефана и његовог наследника Ђурађа Бранковића Српска деспотовина, додуше само накратко, поново засјала као најзначајнија и најбогатија балканска земља тог времена. А у таквој земљи процветао је Бели град, добивши статус престоног града Деспотовине, по први пут у својој историји.

Под Стефановом управом Београд је доживео невероватну обнову и најинтензивнији развој у средњем веку. Захваљујући великом приливу становни-

Београђани су у четвртак, 9. марта 2017, дочекали део мештију Светог деспота Стефана Лазаревића. Братство Вазнесењске цркве свете мештије је донело из Пожаревца, а дароване су са благословом Епископа браничевског Игњатија и остаће трајно у овом београдском храму. Молитвено сабрање тог дана у Цркви Вазнесења Господњег предводио је Епископ топлички Арсеније. Већ наредног дана, у петак, 10. марта, Свету Литургију Пређеосвећених Дарова у Вазнесењској цркви, крај мештију Светог деспота Стефана Лазаревића служио је Патријарх српски Иринеј.

штва и страних трговаца и занатлија који су оформили своје колоније (међу њима је највише било Дубровчана), град је постао једно од главних средишта трговинске размене између тадашње Угарске (а преко ње и средње Европе) и Балкана. Подигнут је читав низ објеката неопходних за његово нормално функционисање од цркава (поред православних, постојала је и римокатоличка), преко пекара и воденица, до пристаништа, царинарница и тргова. Стефан је, као велики заштитник културе и уметности, на свом двору у Београду окупљао учене људе из Србије и околних земаља, што је од њега претворило у средиште српског културног и књижевног живота. Многим искушењима живот је намучио и даривао овог „српског владаоца, кратковеког, а најлепшег кога је имала Србија“, написао је Владета Јеротић у трећој књизи *Дарови наших рођак*. „Умео је да се узвиси над својом вазалском судбином живећи животом ратника, државника, законописца, витеза, песника.“

3. Нештић

Да се не заборави

Старине Призрена

Говор проте Милутина Тимотијевића, ректора Богословије у Нишу, на промоцији књиге *Старине Призрена* Роксанде Тимотијевић, одржане у крипти Храма Светога Саве, 17. марта 2017. године

Стојећи пред вама, умним људима Београда и Србије, у овом величанственом храму који одсликава лепоту Царства Божијега, подсећамо се и на лепоту царства српског, оличену у нашим светим храмовима. Наши стари владари нису остављали иза себе дворове, већ храмове, украшене ликовима Светих Божијих људи који зраче својом привлачношћу, призывајући долазеће векове у загрљај. Радосни смо због тога, а жалосни смо што нам је та лепота много пута упропашћавана. Да се не заборави! Заборављање је несталање, а ми хоћемо да постојимо, али увек као људи Божији. Трудимо се да уђемо у памћење људи као етичке личности, историје – као историјски народ, а највише у Божије памћење како бисмо задовољили исконску жеђ за бесмртношћу. Чувамо темеље разрушених цркава, нагореле иконе и изубијане фреске као доказ да смо постојали и да смо нешто, као народ, допринели лепоти овог Божијег света. Хоћемо да сачувамо и материјалне остатке као поткрепљење нашег историјског бића, да не би остала само прича о нама, као што је остала прича о потопљеној Атлантиди. Не зnam

да ли бисмо имали неког Платона који би било шта написао о изгубљеном континенту.

На данашњи дан, 17. марта 2004. године, мржња је имала свој поход против цивилизације, лепоте и доброте. Народ који је палио наше светиње, није поштовао основне цивилизацијске вредности, јер је уништавао туђе, пошто својих није имао. Установе на лепоту религиозног и културног наслеђа, гађајући право у персонификовану Лепоту, која спасава свет. Доброта је угрожена, јер не учинише оно што садржи основни аксиом људског понашања „што не желиш себи, не чини другима“ (Дап. 15, 20). Иако зnam да у сваком народу има људи „који се Бога боје и творе правду“ (Дап. 10, 35), али овога пута глас тих људи био је надјачан општом виком (Лк. 23, 21). И касније се ништа није чуло као осуда тога чина. Говорим ради истине. Користећи демократске принципе већине, желе да преко УНЕСКО-а задобију власништво над нашим наслеђеним небоземним бисерима, не да би их чували, већ уништавали под окриљем демократије. Нажалост, чујем и неке дисонантне тонове неких из

нашега народа, којима се разбисерују ови наши духовни бисери.

А шта да кажем за Призрен, град векова и историје? Године 1019. помиње се Призренска епископија. Звездане своје часове доживео је под краљем Милутином и царем Душаном. Учинише га престоницом. Цар зажеле да у њему „чека васкрсење мртвих“. И сазида Свете Архангеле. Манастир на Бистрици. А пре њега, краљ Милутин сазида Богородицу Љевишу и Цркву Светог Стефана.

Седамдесетих година претпрошлог века, две Енглескиње Мекензијева и Ирбијева, упоредиле су Призрен са Цариградом. Па, као што се у Цариграду не зна место где се налазила Црква Агии Динамис = Свете Силе, тако се у Призрену не зна место где се налазила Црква Светог Стефана. Обе зnamо само по имениу. И још једна коинциденција. Исти султан Мехмед II Освајач освоји Цариград у мају 1543. године, а две године касније истог месеца освоји Ново Брдо, а у суботу, 21. јуна 1455. године заузе Призрен. Идућих 457 година била је ноћ на Балкану, Србији и Призрену. Светла није било ни од куда. Тако на Светог Луку 1912. године, Призрен је обасјало сунце слобо-

де, јер је војска ћенерала Боже Јанковића те ноћи ушла у Призрен. Служено је благодарење у Саборној цркви Светог Ђорђа, и ректор Богословије прота Стева Димитријевић, почeo је проповед речима: „Ослобођени моји Призренци!“

Призренци су и у ропству сачували дух господства осталог још од царства, а потврђеног и стално потврђиваног литургијским искуством названог у Литургији Светог Василија „неукрадиво господство“. У свим Призренцима, без обзира на богатство или сиромаштво, ученост или једноставност, или пол, могла се осетити црта господства у ставу, маниру, умереној речи и способности да саслуша другог. Домаћин ако има радњу, или била шта друго где зарађује свој хлеб, кључеве тога увече ставља на иконлук пред икону своје славе. А жене имају одмерену реч и никада не признају да су уморне када је у питању слава, или прихватање било којег госта. Спремне су да тај свој умор прихвате као подвиг који се приноси на дар Богу. Иако су Призренци били у ропству, и то под муслиманима, међу којима жене немају баш нека права, истичемо да је прва женска школа у целом Српству организована баш у Призрену 1836. године. Колико је то важно, ето у Земуну је отворена 1839, а у Параћину 1845. године, у неупоредиво лакшим условима.

Мушких основних школа било је и раније, али Богословија као прва средња школа у европској Турској отворена је 1971. године и вршила је своју мисионарску улогу. Зауставила је турчење нашег народа у околини Призрена. Гора је била последње колективно турчење нашег народа, које се завршило 1857. године. Хор При-

Његова Светост Патријарх српски Иринеј је, 17. марта 2017, у крипти Спомен-храма Светог Саве на Врачару, отворио изложбу радова студената Високе школе СПЦ за уметности и конзервацију, и присуствовао представљању књиге Роксанде Тимотијевић *Старине Призрена*. Са благословом Епископа рашко-призренског Теодосија, ова књига, штампана у Нишу 2015, настала је као резултат вишедеценијског истраживања и проучавања богатог споменичког наслеђа Призрена са којим је ауторка била свакодневно у додиру.

зренаца основан је 1885. године и још траје, истина, сада само једном годишње пева на дан своје славе – Духове, и то у Призренској Богословији у Нишу.

Сви ови детаљи су елементи сачуване слободе и господства које окупатор није могао да уништи или одузме. „Нек се знаде да смо царовали“ (Народна песма).

У таквом миљеу, писац књиге *Старине Призрена* живела је и радила од 1961–1999. године. Циљ јој је био не да исприча све што се зна о старинама, већ да се читалац упути на, до тада познату, литературу као основу за даље истраживање. Пописане су све српске православне светиње, њих 26 на броју, што у садашњим околностима има не процењиву вредност. Данас у Призрену живи 200.000 становника, а свега њих ддвадесет православних Срба, без ученика и наставника Богословије, онда је затирање свега српског у граду веома извесно. У

том контексту књига Роксанде Тимотијевић има незаобилазну вредност. То је инвентар.

У књизи су нашле место све три католичке цркве и сви споменици исламског градитељства. Овим покazuјемо да смо поштоваоци сва чије културе. И они су пописани. Градитељи исламских споменика нису данашњи господари Косова и Метохије. Срби су имали много прилика да сруше Муратово турбе – гроб, али нису, а данас нема ниједног православног гробља да није девастирано. Не чуде ме рушиоци, већ заштитници њихови са Запада.

А то што је уништено остаће, по речима песника Хафиза из Ширизија, у зеници ока нашег као у гнезду. И то неки љубитељ лепоте записа арапским словима и речима на зиду Богородице Љевишке у Призрену. Да се не заборави!

Протојереј-савафор
Милутин Тимотијевић

Разговор са др Раством Јовићем,
доцентом на ПБФ у Београду

Пост и наше време

Снежана Крујниковић

Ђаво пости, јер не једе ништа – али му то ипак не користи, јер идентитет зла није у храни него у делима.

Било је изузетно лепо недељно мартовско поподне. За дивно чудо, у односу на претходне дане није сипила бесконачна киша нити се влага и хладноћа увлачила у кости, а ни чувене београдске кошаве није било. Добар осећај да је стигло пролеће надовезао се на осећај да сам на правом месту. У Цркви Св. Пророка Илије на вечерњој у данима Великог Часног поста. После дуго времена осећај то-плоте, мира и лепоте завладао је мноме. Лепо сређена, чиста порта ове миријевске цркве, са маленом фонтаном и ушушканом црквицом. Улазак унутра је био скоро па као долазак кући. Без строгих и преких погледа, без окретања и одмеравања од главе до пете, једноставно сам припада ту.

Смерна и молитвена атмосфера, лишена икаквог грча, свештеници благога погледа и благога осмеха... Напољу сумрак, а у миријевској цркви све зрачи љубављу. У тако обоженој светињи, по завршетку вечерње и последњих реченица великопосне молитве Св. Јефрема Сирине, брзо су постављене столице и приподате клупе, и свештенике на солеји заменио је др Раствко Јовић. Тема о којом нам је говорио, а ми са њим разговарали наредних неколико сати, била је одговарајућа – испоставило се колико интересантна толико и интригантна: „Пост у канонском предању Цркве“.

То је било вече на којем је у овој литургијској заједници започет циклус предавања и духовних разговора на различите теме које се тичу хришћанског живота... Испоставило се – није било предавача и слушалаца, није било говора са дистанце, било је много размењених мишљења, било је много дијалога, много разлика, било је оних који су за строге прописе и стриктно поштовање истих, као и оних који мисле другачије... Најважније је да се цела прича завршила (касно у ноћ) са једним закључком:

о свему можемо различито да мислимо, али без љубави и отварања једних према другима, без прихватања и припадања, без суштинске доброте и отклона од осуде – ми смо ништа.

Било је те вечери оних који сматрају да се човек причешћа може удостојити највише пар пута годишње, после строгог поста дефинисаног јасно предоченим правилима, али било је и оних који причешће сматрају насушном потребом, а пост не сматрају условом за причешће већ путем борбе против себичности и јачања љубави према ближњима у сваком погледу. У духу таквог отвореног дијалога који је пријао присутнима – који су то наглас потврђивали иако су имали потпуно супротстављене ставове, настављамо разговор о посту и његовом смислу, и питамо др Раствка Јовића, доцента на Катедри за канонско право ПБФ у Београду.

Ред је да на почетку чујемо нешто о настанку поста, о његовим библијским основама? – У Старом Завету се постило због различитих ствари, ради опрощаја грехова, или када је требало да се комуницира са духовима умрлих, или је пост био молба Богу да уклони невоље које су пале на народ, или је пак пост био припрема за дијалог са Богом. Дакле, у Старом Завету било је мноштво разлога због којих се постило. Међутим, пост није посебно и јединствено само за Јевреја, њега су имали и други народи као нпр. Феничани, али и стари Грци. Рано хришћанство се стога кретало између различитих полова и тумачења самог поста, али је вршило и радикалне измене. У односу на Јевреје Старог Завета, хришћанство укида поделу хране на чисту и нечисту. Тиме је учињена изузетно велика промена која је омогућила социјалну интеракцију између хришћана који су долазили из јудејства и оних који су долазили из паган-

ства. Такође, ово је омогућило да мисија Цркве буде много успешнија и продорнија. И пост који је преузет из јудаизма, сада је добио нови смисао о чему имамо сведочанства врло рано. Тако Јермин Пастир говори о посту као уштеди новца који би требало да се касније да сиротињи, а Аристидис из 2. века пише цару Хадријану да хришћани посте два или три дана током седмице како би обезбедили храну онима који су немоћни. Већ овде видимо велике промене и преобликовање смисла поста, сâм пост постаје христолошки утемељен. Христос је Богочовек, те као наш Спаситељ он у својој личности сједињује Бога и человека, те је стога љубав према Христу истовремено љубав и према Богу и према човеку. Управо из овог разлога, рано хришћанство се труди да изрази ову новост и кроз ново осмишљавање поста. Више се не пости како би се остваривао редукован однос Бога и человека, него је сада пост добио димензију помоћи и љубави према близњем, која је пак била живо свеђочанство односа са Богом. Наравно, неопходно је избегавати идеализацију било ког историјског периода, јер се разумевање поста различито тумачило у различитим временима у односу на доминантне богословске погледе и струје унутар хришћанства.

– Како је успостављен литургијски пост и који је његов значај? За литургијски пост, тј. уздржање од хране и пића од поноћи до Литургије, не распложамо са доволно чињеница које би нам са апсолутном сигурношћу саопштиле о чему се ту радило. Нереди на Литургији у вези са неумереношћу у јелу и пићу су видљиви већ у Новом Завету, о чему нам сведочи 1. Кор. 11, 18–32. Могуће да је литургијски пост настао пре свега из практичних разлога, како би се смањила могућност да неко због неумерености у јелу и пићу долазећи на Литургију прави проблеме и уводи неред. Први канони о литургијском посту појављују се крајем четвртог века. Они извесно сведоче о томе да је пракса литургијског поста била кршена, па је Црква овим правилима покушала да поправи ситуацију. Као и многе ствари у Цркви, пракса која је настала из практичних разлога ускоро ће задобити своје богословско рухо које ће опстати до данас. Мислим да је од изузетне важности познавати околности настанка овог поста, не зато да бисмо све укидали, него пре свега да бисмо га исправно разумели и применивали. Верујем да би знање о његовом настанку морало да доведе до већег разумевања нашег свештенства према онима који су болесни, који су немоћни, који имају различите здравствене проблеме или пак према деци, у контексту литургијског поста. Ригидно разумевање литургијског поста, чини се да не чини услугу оном смислу због којег га је Црква увела.

Како нас пост повезује са Богом? Који је смисао и циљ поста? – Пост је део нашег целокупног живота те се он не ограничава само на оно што ми зо-

вемо постом, у смислу хране. Наиме, духовни пост као уздржање од злобе и мржње морао би да буде непрестано присутан у нашем хришћанском животу. Тај део поста се не може ограничiti или ороочити на неки период у току године. И док је овај духовни вид поста активан према близњем, јер нас нагони на уздржање од чињења зла близњем, дотле је и телесни пост израз помоћи према другом: уштеђени новац, приликом поста, давао се Цркви која га је дистрибуирала немоћнима. Данас морамо изналазити нове димензије поста, а једна од њих се можда може пронаћи у Христовој заповести: љуби близњег свог као самога себе. Повећана брига о свом сопственом телу кроз унос одређене врсте и количине хране, омогућава да чувамо своје здравље. Чувајући своје здравље чинимо себе способним и да се предамо другом, мом близњем. Дакле, све што се тиче мене тиче се и људи око мене. То ствара нови вид одговорности, јер прихватам да нисам одговоран само за себе него и за друге. Пост би у себи морао да има управо овај етос, вредност која нас отвара према другим људима. Уколико се ово на било који начин изгуби или претвори у своју сопствену негацију, онда и сâм пост губи смисао и претвара се у испразну дијету која ће нам бити на суд и осуду. Нажалост, често и данас сав фокус стављамо само на храну. Тако смо дошли до парадокса да се православни верници не препознају у свету по својим добрим делима, него по томе да ли посте или не. Тиме је опасно редукован наш хришћански идентитет, редукован до те мере да више нема никакве везе са другим до мене. Нажалост, код неких се тај однос са близњима завршава на томе да осуде оне који не посте. Сами Свети Оци су често помињали да ћаво пости, јер не једе ништа – али му то ипак не користи, јер идентитет зла није у храни него у делима. То конкретно значи да разумемо како пост није циљ сам по себи. Сходно томе, он не сме да води у то да осуђујемо друге или да пак уверавамо себе да смо посебно праведни јер постимо. Напротив, он би требало да нас уводи у борбу са нашим егом и јачање љубави према близњем – у сваком погледу. Можда је то и најважније да знамо када говоримо о посту.

Каква је историја црквеног поста? Како је пост изгледао у апостолском периоду, у постапостолској епохи, средњем веку, како је добио данашњи облик? – Пост није био исти и мењао се током времена, тачније уобличавао до садашњих форми. Даћемо само неколико примера који говоре о различитој пракси. Тако Созомен у 5. веку говори у својој *Историји* да се различито пости у Империји и квалитативно и квантитативно. Његова 7. књига посебно описује ове разлике. Сократ Схоластик у својој *Црквенoj историјi* пише о начину поста: „Неки се у потпуности уздржавају од свега што је живо, неки једу рибу, а неки поред рибе једу и кокошке... неки не једу јаја, а неки се уздржавају и од свих врста поврћа, неки једу сув

хлеб, а неки не једући ништа до 9-ог часа, после тога узимају сваку храну, без разликовања. И међу другим народима постоје различити обичаји, узроковани бројним разлогима. Будући да нико не може да писмено докаже ову заповест, јасно је да су апостоли оставили свакоме на његову слободну вољу ово питање, како би на крају свако могао да чини оно што је добро, али не по наредби и нужности.“ Ово сведочанство је можда веома упечатљиво да укаже како се пост мењао током времена. Сам Васкршњи пост се мењао у трајању, од неколико часова до неколико дана и седмица. Касније ће се постови умножавати, а негде од 12. века и коначно усталити као четири велика поста, важећа у целој Цркви. Друштвена димензија поста се губила са умножавањем постова, а нагласак је под утицајем детаљно разрађених типика све више пребацити на исхрану.

Данас можда више и није право питање колико се пост мењао, много важније је колико се човек променио, његове навике и живот. Уколико бисмо данас желели да говоримо о посту, онда бисмо морали узети у обзир управо све ове промене у начину живота. Нијеовољно више само рећи како је пост здрав због куване хране, много важније питање је колико данашњи човек има времена за спремање хране уопште? Убрзање живота и продужење радног времена нарушива наше породичне и друштвене односе. Дакле, питање поста је сада много више питање за Цркву: „Ко је данас човек и трудимо ли се да га разумемо?“

Колико је монашка духовност утицала на поимање и дисциплину поста? – Црква је у почетку разликовала посебне и опште постове. Општи су били они које је дефинисала канонска традиција Цркве и који су се односили на све вернике. Тако се врло рано дошло до општих постова у које су спадали: среда, петак и Света Четрдесетница (Васкршњи пост). Посебни постови су настајали доста рано, али је канонска традиција одбијала да их стави као општеобавезне за све верне. Расправе око општих и посебних постова трајајејако дуго, тако да ни у 12. веку неће бити јасног става по овом питању. Монашка традиција уводи посебне постове и веома прецизна правила за њих. Отуда за посебне постове постоје монашки типици који их регулишу, док су опште регулисали канони. Временом ће и општи бити прецизније одређени типицима. След историјских околности и превласт монашког утицаја довела је до јачања монашке духовности и праксе у парохијском животу. Прецизна правила о количини хране, њеном квалитету и квантитету временом су задобила огроман значај и у контексту парохијског живота, мењајући карактер поста који се сводио све више на испуњавање формалних правила, док се свака друга димензија губила. Истовремено, пост ни богословски није налазио адекватан превод како би био релевантан вернима у њиховом свакодневном животу. Да није тако, ми не

бисмо данас о њему толико разговарали и покушавали да изнађемо решења у ситуацији када „многи верници не држе све уредбе које се тичу поста“, како нам саопштава документ о посту са Свеправославног сабора на Криту из 2016. године.

Постоји ли веза између поста и Литургије: да ли је она вештачки конструисана, да ли је пост предуслов учешћа у литургијској заједници? – Одговор на ово питање можда изгледа компликован, али покушаћемо да га објаснимо тако да уочимо смисао читаве ствари. Подела хране на чисту и нечисту била је веома битна и значајна за јудејску заједницу, била је кључна за идентитет и савез са Богом. Хришћанство је одбацило овакву поделу, те храна више није била значајна у вези са вером у Сина Божијег. Ово је веома значајно јер нам показује да храна никако није била препрека за однос са ближњим и са Богом. Међутим, критичари ће упитати како то да већ врло рано у канонима налазимо да они који не посте буду одлучени од Цркве, тј. да им се не допусти причешће? Да ли то значи да храна одваја од Бога и од Цркве? Да ли то значи да је Црква поново прихватила поделу хране на чисту/нечисту само у другој форми (мрсну/посну)? Уколико знамо колико се Црква дуго борила да одбаци ову поделу на чисто/нечисто, онда је сигурно и контекст овог канона био потпуно друкчији. Као што смо већ рекли, одрицање од хране или барем одређене врсте хране имало је смисла како би се уштеђени новац предао ближњима. Дакле, жртва је била конкретан израз љубави за другог. У том смислу, одбијање да се пости доживљавало се као одбијање да се поднесе жртва зарад другог. Свесно одбијање љубави према ближњем била је суштина ових канонских забрана. Уочавамо да је овај смисао данас готово потпуно изгубљен, редукцијом на храну и тумачењем да нас храна уклања или приближава причешћу. Сврха је очигледно била сасвим друкчија и далеко од правила о храни, јер би то био повратак на јудејску праксу коју је хришћанство континуирало преобразовало. Можда нам још бољи одговор може пружити књига пророка Исаије (58, 3–8), где Бог критикује пост који је редукован само на храну дајући смернице ономе што ће касније хришћани прихватити:

„Зашто постисмо, веле, а ти не погледа, мучи смо душу своје, а ти не хтје знати? Гле, кад постите, чините своју вољу и изгоните све што вам је ко дужан... А није ли ово пост што изабрах: да развежеш свезе безбожности, да раздријешши ремење од бремена, да отпостиш потлачене, и да изломите сваки јарам? Није ли да преламаш хљеб свој гладноме, и сиромаше прогнане да уведеш у кућу? Кад видиш гола, да га одјенеш, и да се не кријеш од свога тијела? Тада ће синути видјело твоје као зора, и здравље ће твоје брзо процвasti, и пред тобом ће ићи правда твоја, слава Господња биће ти задња стража.“

Богослужбени живот хришћана у периоду Великог поста

Са благословом и у присуству Епископа шумадијског Јована, у недељу, 12. марта 2017. године, одржано је прво у циклусу Васкршњих предавања у манастиру Дивостину. Предавање под насловом „Богослужбени живот хришћана у периоду Великог поста“ одржао је др Србољуб Убипариповић, доцент на Катедри за литургику на Православном богословском факултету Универзитета у Београду. Циклус предавања је отворио и предавача представио проф. др Зоран Крстић, шеф Катедре за канонско право на ПБФ УБ и ректор Богословије Светог Јована Златоустог у Крагујевцу.

Предавач је укратко изложио библијску заснованост поста и нагласио садржај, смисао и циљ хришћанског поста. Показујући да своју егзистенцију не заснивамо искључиво на храни и пићу и ишчекујући са поузданом надом Христов други долазак, показујемо да је живот са Господом оно што одређује наш идентитет. То је смисао Великог поста и зато је пост неодвојив од богослужења, јер су то сегменти живота хришћана као члanova Цркве, као удеоничара Тела Христовог, а не индивидуални чин. Истакнуте су особености богослужења у периоду Великог поста у односу на остatak годишњег богослужбеног круга. То су интензивнија употреба Псалтира, затим

велики поклоњени као невербални израз покајања са молитвом Св. Јефрема Сирине, која сумира смисао поста. Најзад,

Литургија прећеосвећених дарова, која је само срце великопосних богослужења јер показује у чему се огледа смисао хришћанског живота. Проистекла из праксе самопречешћивања лаика, она је дар Цркве хришћанима у седмичне дане Великог поста, а читање и тумачење перикопа из Старог Завета израз је припреме Цркве за пријем нових чланова. Истакнут је и значај изговарања Символа вере, којим се потврђује јединство вере и Молитве Господње, као припремне молитве за причешће.

Проф. Убипариповић је у наставку одговарао на питања која су се тицала богослужбених особености субота и недеља Великог поста, начина припреме за причешће и његове повезаности са исповешћу, као и могућности усаглашавања праксе Цркве са њеним учењем и предањем.

Еванђелско утемељење поста у хришћанској Цркви

Уманастиру Дивостину, у присуству Епископа шумадијског Јована, 19. марта 2017. године одржано је друго у циклусу Васкршњих предавања, под насловом „Еванђелско утемељење поста у хришћанској Цркви“, које је одржао др Предраг Драгутиновић, ванредни професор на Катедри за Нови Завет на Православном богословском факултету Универзитета у Београду. Предавача је представио проф. др Зоран Крстић.

Предавач је са становишта текстова Новог Завета указао на место које је пост имао у Христовој проповеди и на његово разумевање у раном хришћанству. Наглашено је да су еванђелске приче парадигматске, нас ради написане и нуде нам решења егзистенцијалних проблема. Приповест о Христовом посту у пустинији је прича о искушењима, вредностима и апсолутном поверењу у Бога Оца, а јело и пиће са социјално маргинализованим, религијски неподобним људима изражава Његову осуду разметања религијском исправношћу. Христос је успоставио нове међуљудске односе, односе љубави према сваком човеку без разлике. Христове речи да сватови не могу постити док је женик са њима, темељ су Васкршњег поста, који Црква наставља кроз историју као сећање на дан када је од апостола узет Месија, дан који ће резултирати Васкрсењем.

У посланицама апостола Павла, критеријум решавања деоба око хране нису јачи теолошки аргументи, већ љубав, која из-

грађује заједницу људи који се воле у различитости својих црквених пракси. Христова жртва упућује на пражњење пред другим, ради заједнице у љубави са њим. То је парадигма коју треба примењивати на све наше односе. Индивидуални подвиг је конститутиван за хришћански живот и није супротстављен његовој социјалној димензији. Данашњи облик поста је оквир који нам Црква нуди као простор у коме можемо све доочити оно на шта нас Христос позива.

Проф. Драгутиновић је, одговарајући на питања о животу ране Цркве и евхаристијској пракси, нагласио да је радост Васкрсења коју су хришћани носили била кључна за ширење Цркве, а и данас смо позвани да ту радост сведочимо, пре свега својим односом према другом човеку и према смрти.

Анастасија Луковић, итуманија манастира Дивостин

О тридесетогодиšњици Богословског факултета СПЦ при манастиру Светога Саве у Либертивилу, Илиој, САД 1986/87 – 2016/17

Најумнија Српкиња двадесетог века, Исидора Секулић, оставила нам је као подстрек, али и опомену, речи које је посветила Владици Раду – Петру Петровићу Његошу, написавши: „Благо ономе народу који за своје предводнике има људе са визијом.“ Историја рода нашег не оскудева у људима са визијама, али, истини за вољу, нису сви визионари успели и да отелотворе своје визије. Један од оних ретких визионара међу српским духовницима двадесетог века који је успео да започне и темељ постави једној невероватно далекосежној визији, а на ползу српског народа, али и све пуноће Православља у Америци, био је и блаженопочивши Епископ шумадијски др Сава (Вуковић).

Пастирствујући пуних десет година као српски православни Епископ источноамерички и канадски, Владика Сава је још тада, крајем шездесетих година прошлога века увидео наступну потребу да Срби и овде, на овом континенту, имају своју Богословску школу на највишем нивоу, у којој би се за пастирски рад на овим просторима припремали младићи рођени у српским земљама, заједно са Србима рођеним у Америци и Канади. Неопходност постојања такве једне академске установе увидели су и остали отаџествени архијереји, па је Свети Архијерејски Сабор, у своме редовном мајском заседању 1986. године, а под мудрим предсједатељством блаженопочившег Патријарха српског Германа, одлучио да се за потребе наше Цркве у америчко-канадском расејању оснује Богословски факултет при манастиру Светога Саве у Либертивилу.

На самом свом почетку, наш Богословски факултет је деловао као одсек Богословског факултета Српске Православне Цркве у Београду. Од 1988. па до 1996. Факултет у Либертивилу је био у академском окри-

љу Лутеранског теолошког факултета Универзитета у Чикагу, да би од 1988. па до данас деловао као самостална и од државних власти државе Илиој призната високошколска богословска установа.

Пажње је вредно поменути чињеницу да је наш Богословски факултет у Либертивилу основан тачно 245 година после оснивања *Духовног колеџума*, те прве високообразовне установе у Срба, која је заправо и зачетак високог српског богословског школства. *Духовни колеџум* је од 1741, заправо, био усавршени изданак и наставак *Лајтинско-словенске школе*, коју је на Малу Госпојину 1737. у Петроварадинском шанцу, а данашњем Новом Саду, покренуо један од најсјајнијих архијереја Карловачке митрополије, Епископ бачки Висарион Павловић. Префект, а уједно и предавач философије и богословља на *Духовном колеџуму* је био знаменити српски просветар Дионисије Новаковић, питомац Кијевске духовне академије и потоњи Епископ будимски. Ово помињемо зато што је, из једне шире историјске перспективе гледано, оснивање ове две временски толико удаљене просветне установе служило ширењу просветно-научних видика, али и очувању српско-православног идентитета, и то онда – близу средине осамнаестог века – међу Србима у Хабзбуршкој монархији, а сада – крајем двадесетог века – међу Србима расејаним по широким пространствима Америке и Канаде.

И одмах те јесени 1986. почела је и прва академска година (1986/1987) на новооснованом Богословском факултету у Либертивилу. Први чланови професорског колегијума су били: Преосвећени Епископ шумадијски др Сава (Вуковић),protoјереј-старофор др Матеја Матејић, protoјереј-старофор проф. др Недељко Гргоревић, protoјакон проф. др Станимир Спасовић и protoјакон проф. др Драган

Милин. На прву годину богословских студија су се тада уписала четвороица студената. Током наредне три године сваке јесени се додавала по једна нова генерација студената, јер су студенти после завршене прве уписивали другу годину итд., све док 1990. није дипломирала прва генерација студената. Дакле, од свога оснивања до данас, Богословски факултет у Либертивилу је из себе изнедрио двадесет и седам генерација дипломираних теолога.

Временом се употребнио и број наставног особља, тако да је данас у процесу наставе на Богословском факултету укључено петнаест факултетских наставника и то у звањима редовних и ванредних професора, професора по позиву, доцената и асистената.

По завршетку администрирања Епархијом средњезападноамеричком, а потом и западноамеричком, од стране Епископа др Саве (Вуковића), и по престанку његове активности као декана факултета, дужност декана су у наредним година обављали:protoјереј-ставрофор др Матеја Матејић, и protoјереј-ставрофор др Недељко Гргоревић. Када је 1991. дотадашњи Епископ источно-амерички Христофор (Ковачевић) изабран за првог Митрополита средњезападноамеричког, са седиштем у манастиру Светог Саве у Либертивилу, нови Митрополит је изабран и постављен и за новог декана Богословског факултета. Дужност декана, блаженопочивши Митрополит Христофор је предано вршио све до свога упокојења, августа месеца 2010. Међу многим заслугама Митрополита Христофера, а на пољу очувања и унапређења факултета, поменућемо овде само оне две најзначајније. Прва је што је његовим настојањем и упорношћу наш факултет и званично признат од стране Одбора за Високошколске студије државе Илиној. Друга Митрополитова заслуга је што је, захваљујући веома издашној финансијској помоћи од стране почившег +Драгомира Николића, обезбедио колико-толико несметан живот и рад факултета током многих година. На првој седници Наставно-научног већа, а по упокојењу Митрополита Христофера, за новог декана је једногласно изабран Епископ источно-амерички др Митрофан (Кодић), дугогодишњи професор Новог Завета и Литургије на нашем факултету, који ту дужност, савесно и уз не мале жртве, врши и данас, али од маја 2016. као Епископ канадски.

Овде посебно ваља нагласити да су на самом почетку, као и током првих година по оснивању, велику и значајну улогу на пољу опстанка факултета имали и угледни, и у Цркви активни, мирјани из свих крајева Америке. Поменимо само нека од тих имена: +Милош Ковач, +Илија Ребић, +Лука Бајић, +Мића Радотић, Дмитар Ракић, и многи, многи други. Што се пак подршке од стране свештенства тиче, ни она никада није изостајала. Не жељећи никога да занемари-

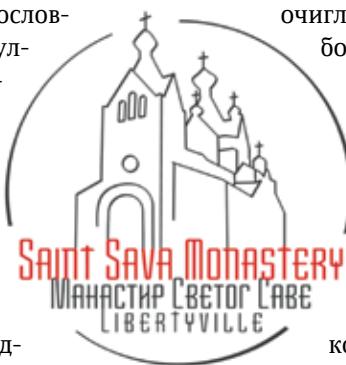
мо, ипак би требало издвојити и поменути име једног необично вредног свештеног прегаоца и несебичног помагача нашега факултета, а то је почивши протојереј-ставрофор Милан Марковина, дугогодишњи парох и старешина Храма Светога Саве у граду Милвоки, држава Висконсин.

Оно што је наш факултет постигао током тридесет година свога постојања немогуће је исказати тек само кроз бројке. Па ипак, ослонићемо се у овом кратком осврту и на бројке, е да би нам свима били што очигледнији резултати једне високошколске богословске установе, која је под нимало лаким околностима и те како оправдала своје тридесетогодишње постојање. Шта нам, дакле, казују бројке из прошлете три деценије?

Током протеклих тридесет година на нашем факултету је дипломирало 136 студената. Од тога броја, до фебруара ове 2017. године њих 89 је рукоположено. Оно што је посебна радост нашега факултета јесте и процес самообнове професорског кадра, јер петорица наших бивших питомаца су сада тренутно, а после постдипломских студија, предавачи на факултету на коме су некада дипломирали. Број дипломираних студената који су у свези клира наших епархија у Северној и Јужној Америци јесте 50. Њих тројица обављају административне послове у епархијама: Новограчаничко-средњезападноамеричкој, Источно-америчкој и Западно-америчкој. Број наших дипломираних студената који су у презвитерском или ђаконском чину, а служе у епархијама у отаџству је 37. Један наш дипломирани студент је сада у епископском чину. Њих 16 предају веронауку у средњим школама у Србији или Републици Српској. Њих тројица су професори у Богословији Св. Петра у Фочи. На просторима западне Европе тренутно пастирствују тројица свештеника који су дипломирали на факултету у Либертивилу. Посебно смо Богу благодарни што су на нашем факултету дипломирале и три девојке, од којих су две сада попадије.

Што се даљег академског усавршавања тиче, деветорица наших питомаца је после завршетка основних студија завршило и докторске студије, стекавши тиме титулу доктора философије (Ph. D.), или пак доктора теологије (Th. D.). Њих 14 је завршило магистарске студије. Двојица наших бивших студената су тренутно на докторским студијама, док су њих петорица на магистарским студијама. Поменимо и једног нашег дипломираног студента који је већ стекао међународни реноме као фрескописац.

Прво и основно питање а у вези са будућношћу нашега факултета смело би да гласи једино и само: У ком правцу и како даље? Сvakако да је то питање неодвојиво од природе саме мисије Православља на овим просторима. Будућност Српских православних

епархија и парохија на овоме континенту темељи се на два подједнако важна процеса сличне, мада не и потпуно истоветне, динамике. Први процес је све већа, и заиста неопходна, отвореност према свима онима са ових простора који су заинтересовани за откривање неокрњене истине, доброте и лепоте Лика Христовог, који се чува у Православљу, а који у себи, истовремено, осећају и призив за свештено-пастирско служење. Та отвореност је дата већ у самој природи Православља. С друге пак стране, процес који никако не би требало да буде запостављен јесте – даље неговање наших културолошких особености као православних Срба, никада не заборављајући колику су и какву улогу имали баш елементи инкултурације српског народног бића у Православље, и то како од времена Свете равноапостолне браће Ћирила и Методија и њихових ученика, преко Светога Саве, па све до Светих новопросијавших Николаја Охридског, Жичког и Либертивилског, Мардарија Либертивилског и Севастијана Цексонског. Свако време, у коме су деловали поменути Свети, имало је, и има, своје разнолике културолошке обрасце, али оно што је стабљику културе српскога етоса посебно украсило, то је њена оплемењеност Православљем. Али исто тако, динамика православне побожности у специфично српском пројавном облику, као **Светосавље**, укомпонована са уистину просветитељски усмереним културолошким стремљењима, има, ван сваке сумње, необично привлачну снагу. И то не само за оне који траже „ма какво етничко тло“ под ногама у времену које одјекује претњама о „крају историје“, него управо за све оне који пунођу живота виде у плодоносном садејству оног вида хришћанства који у себи баштини искуство ране Цркве, с једне, и православним хришћанством извајање и у Православљу однеговане културе, с друге стране.

Неоспорно је да је и нашој српско-православној стварности на овим просторима, али и васколиком Православљу у Северној и Јужној Америци све неопходнија једна духовна школа највишег ранга, и то баш у срцу средњег запада Америке, где већ тридесет година, као малено чудо времена, а слободно можемо рећи и као контрапункт на размеђи векова, живи и дејствује Богословски факултет при манастиру Светога Саве у Либертивилу, тренутно смештен у манастиру Нова Грачаница. Да би наш факултет заиста и постао све неопходнији у духовној динамици савременог Православља, он би временом требало да стаса у такву духовну-академску установу на коју ће сваки православни хришћанин са ових простора, а особито сваки православни Србин, указивати као на блистави и драгоцені дах свежине и извор неопходне лепоте без које нема напретка на ускуј стази хришћанског усавршавања. Све то, наравно, потпомгнуто најновијим достигнућима академског образовања у времену двадесет и првога века, али само оним који су ка добру усмерени.

У своме, сада већ историјски знаменитом, говору: „О одговорности православних у Америци“, одржаном 1949. године, чувени протојереј и професор о. Георгије Флоровски је, бранећи мисију тада тек отворене Академије Светог Владимира у Њујорку, између осталих рекао и ово: „Није нам потребна само професионална школа у којој ће се неколицина људи обучавати за свештеничку службу – људи који ће моћи да врше богослужење и обављају рутинске послове... Потребна нам је школа пророка, духовних и интелектуалних атлета, који ће бити способни и који ће желети да иду у свет и да са собом понесу истинско знање, истинско разумевање, ватрену веру и силу проповеди...“

Горе поменуте речи су и данас и те како актуелне, можда чак и у једном вишем степену него пре 68 година, када су изречене. Те речи су примењиве на сваку богословску школу која данас постоји на овоме континенту. У оној мери у којој су наша браћа и сестре – православни: Срби, Руси, Грци, Румуни, Американци, Грузини, Бугари, Арапи и многи други, а свако са свога места тек на изглед „обичног“ верника, данас заиста живи делатељи имена Христовог и непоколебиви сведоци вере у распетог и ваксилог Христа, у тој мери су и све богословске школе на овом континенту – и Академија Светог Владимира, Академија Часнога Крста у Бостону и Богословска школа при манастиру Свете Тројице у Џорданвилу, па са њима и наш Богословски факултет Светога Саве у Либертивилу, као и остале – заиста већ постале ако не школе пророка, а оно барем, нека нам буде допуштено да кажемо, школе пророчких ученика.

Свим прегаоцима који су део себе, своје вере и своје љубави током протеклих тридесет година уградили у живот и мисију Богословског факултета у Либертивилу, нека Бог узврати Својом Милошћу и Својим благословом. Упокојенима нека је од Бога вечни покој, а од нас преосталих неизмерна захвалност на визионарској храбrosti, на великој жртви, на указаном разумевању, на подршци, на свакој речи одбране, сваком добронамерном осмеху. Онима који се још увек спасавају и ка светlosti ходе, нека Господ дарује изобиље душевног мира и телесног здравља, а за сва она добра која указаше нашем факултету, његовим студентима и професорима.

Садашњој пак генерацији наших верника – а то је наша искрена молитвена жеља – нека Господ подари делотворни таленат доброчинства, као и свест о потреби неговања, чувања и даљег напредовања једне високошколске богословске установе – Богословског факултета у Либертивилу. Живимо у времену све израженије и, рецимо отворено, све болније присутније потребе за делотворним сведоцима ваксилог Христа, неуморним пастирима и просветарима на пољу православне мисије и евангелизације – како на овим просторима, тако и шире.

Стара пријатељства и нове књиге

Primo namque inter mundana omnia nihil est,
quod amicitiae dignae praeferendum videatur.
(Thomas Aquinas, *De regno ad regem Cypri*, 11, 77)

Пре свега, међу свим овоземаљским стварима нема ништа вредније и прече од пријатељства.
(Тома Аквински, *О владавини, краљу Кипра*, 11, 77)

Негујући традицију доброг и пријатељског сусретања у *Име Господње*, делегација Православног богословског факултета Универзитета у Београду обрела се 6. марта текуће године на прослави „Томажевог дана“ – дана Светог Томе Аквинског – на Теолошком факултету у Љубљани. Трочлану делегацију Православног богословског факултета сачињавали су професор др Владимира Вукашиновић, доцент Драган Каран и асистент Никола Лукић. Свечани празнични дан почeo је мисом у Катедрали Светог Николаја, седишту љубљанске надбискупије. Мисно славље предводио је надбискуп и митрополит љубљански монсињор Станислав Зоре уз саслуживање бискупа целе Словеније и многообројног свештенства.

По завршетку мисног славља уследила је свечана академија у Градској кући. На Томажевој академији професор Вукашиновић је пренео срдачне поздраве декана Православног богословског факултета, професора др Предрага Пузовића и, подсетивши присутне на минуле године успешне сарадње, позвао их да исту усавршавају и развијају у годинама које долазе. По завршеној академији уследио је пријем код надбискупа и митрополита љубљанског монсињора Станислава Зореа.

У вечерњим сатима у просторијама Теолошког факултета у Љубљани одржана је промоција словеначког превода књиге *Пост јаш у животу – Хришћански пост као метод превенције и лечења дијабетеса, атеросклерозе и канцера*, коју су написали проф. др Весна Димитријевић Срећковић и проф. др Владимира Вукашиновић. Књигу је објавила издавачка кућа „Огњиште“ под називом *Post – pot v življenje – Kršćanski post kot metoda preventive in zdravljenja sladkorne bolezni ateroskleroze in raka*. Промоцију је отворио декан Теолошког факултета у Љубљани др Роберт Пентковшек. После њега су говорили Високопреосвећени Митрополит загребачко-љубљански проф. др Порфирије Перић, доц. др Драган Каран, доц. др Станислав Слатинек и аутор књиге.

Промоцији су поред бројних студената, свештеника, професора, монаха и монахиња присуство-

вали и помоћни бискуп љубљански др Франц Шуштар и цељски бискуп др Станислав Липовшек. На крају промоције проф. др Максимилијан Матјаж је представио часопис *Edinost in dialog, revija za ekumensko teologiju in medireligijski dialog*. Тема је овим само допуњена будући да је професор Вукашиновић један од уредника овог међународног гласила. По завршетку промоције бројна читалачки заинтересована публика долазила је по посвету од аутора, често се задржавајући са њим у пријатном разговору.

У уторак, 7. марта професор Вукашиновић је био гост на љубљанском радију „Огњишче“, где је говорио о овој књизи. Истог дана књига *Post – pot v življenje* представљена је у просторијама Универзитетске библиотеке у Марибору. О књизи су говорили проф. др Августин Лах, затим магистар Божо Рустја, уредник издања и доц. др Станислав Слатинек. Промоцији књиге *Post – pot v življenje* присуствовао је и надбискуп и митрополит мариборски монсињор Алојзиј Цвикл, који се и сам пригодним речима обратио сабрању.

Никола Лукић

Отац Јустин Поповић и почеци богослужбене употребе савременог српског језика

Проф. др Ксенија Кончаревић

YСрпској Цркви богослужбено стваралаштво у XX веку доживело је снажан замах. С једне стране, појавио се низ превода литургијских текстова на савремени српски језик, што кореспондира са његовим увођењем у богослужбену праксу још од 20-их година и потоњим, ауторитетом Светог Архијерејског Сабора поткрепљеним признањем као званичног литургијског језика (1964), а с друге – створен је доста обиман корпус нових богослужбених текстова, најпре на црквенословенском, а потом и на српском стандардном језику.

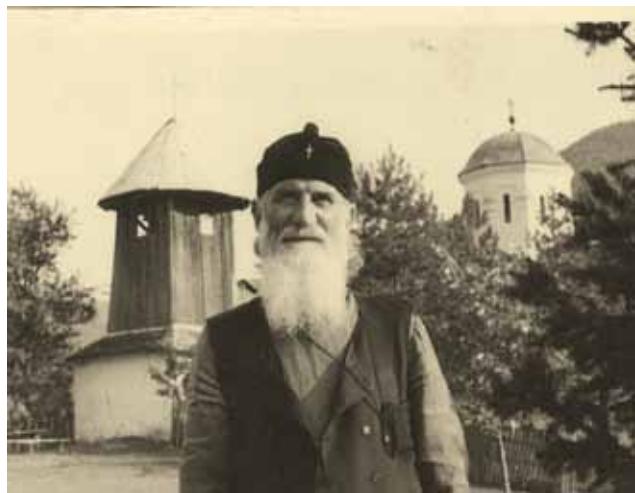
Хронолошки посматрано, први преводи богослужбених текстова на савремени српски језик припадају Епископу бачком др Иринеју Ђирићу (1884–1955). Даровити библиотекар Патријаршијске библиотеке у Сремским Карловцима са претходно завршеним студијама теологије на Московској духовној академији и стеченим докторатом на Философском факултету у Бечу, потом доцент, ванредни и редовни професор Карловачке богословије (ова установа је у његово доба имала ранг факултета), владао је јеврејским, грчким, латинским, француским, руским, немачким и мађарским језиком. Са преводима богослужбених текстова почeo је да се отлашава већ 1907. у часопису *Богословски ласник*, где је у наставцима, током две године, објавио преводе 43 псалма који се користе у дневном кругу богослужења. Од 1909. почиње објављивати преводе паримија, тропара, стихира и целокупних служби Месопусне недеље Педесетнице (укупно 38 превода). Од његових краћих превода који су се појавили у нашој црквеној периодици поменућемо и девет молитвословља објављених од 1922. до 1943, као и преводе 50 стихира, ирмоса, тропара, кондака и сједалних који се поју током седмичног богослужбеног круга (1936–1942). Епископ Иринеј Ђирић заслужан је за појаву првих преводних богослужбених књига на српском језику: *Вечерње молитве*. Нови Сад, 1922. (садржи девети час, вечерње, мало и велико повечерје); *Служба Месопусне недеље*. Сремски Карловци, 1925; *Вечерња служба у Недељу свете Педесетнице*. Нови Сад, 1928. Његов најзначајнији преводилачки подухват, без сумње, јесте књига *Недеља свете Педесетнице. Празничне службе*. Ујвидек, 1942, у којој је заступио све поретке и неизменљиве делове следећих служби: девети час; чин малог вечерња; чин великог (празничног) вечерња;

мало повечерје; чин полуноћнице у недељу; чин празничног јутрења; први, трећи, шести час; изобразитељна и Литургија („Ред Божанствене и свештене Литургије, онаки као што је у Великој Цркви и у Светој Гори Атонској“, стр. 273–240). Овим преводом учињен је српској црквеној јавности доступан целокупни дневни круг богослужења, празнично свеноћно бденије и Златоустова Литургија. Постхумно је објављена и *Архијерејска Литургија* џо белешкама блаженогочишије епископа Иринеја Ђирића, уз коментаре епископа рашико-призренског Павла у листу *Гласник* – службени лист СПЦ, 1972, бр. 7, стр. 171–184. Напоменућемо и да су преводи Епископа Иринеја Ђирића пропраћени и бројним филолошким и литургичким коментарима.

Међу првима се у превођењу сакралних текстова на српски језик окушао и учени свештеник др Лазар Мирковић, литургичар и историчар црквене уметности формиран у традицијама карловачког богословља, објавивши 1918. године брошuru *Акадисаш Пресвешајој Богородици*.

Најзначајнији преводилац богослужбених текстова на српски језик, који своју делатност отпочиње првим интегралним преводом Златоустове Литургије (Београд, 1922) и наставља је низом обимних богослужбених књига био је јерођакон, потоњи Архимандрит др Јустин Поповић. Од његових превода богослужбених текстова (уз опаску да је преводио и дела Светих Отаца, хагиографије, монашке типике и др.) издавамо: *Велики ћебник*. Призрен, 1993. (овај превод завршен је још 1958, али услова за његово штампање није било; машинопис је постојао у неколико примерака који су коришћени у манастиру Ђелије и у пракси још неколико свештеника, поштовалаца оца Јустина); *Служебник на српском језику*. Манастир Крка, 1967. (машинопис) – у питању је превод из 1922. који је редиговао јеромонах Артемије Радосављевић; *Божанствене Литургије*. Београд, 1978; *Мали молитвеник*. Манастир Ђелије, Ваљево, 1982; *Молитвеник – Каноник*. Манастир Ђелије, Ваљево, 1991. Поред тога, ава Јустин преводио је и акатисте, каноне и молитве (акатисти у његовом преводу обједињени су у књ. 5 *Сабраних дела*, Београд, 1999).

О Јустиновом методолошком приступу и односу према превођењу богослужбеног текста може се до ста закључити на основу његовог „Поговора“ збор

Ава Јустин, фотографија из 1959. године (фото: celije.org.rs)

нику *Божанствене Литургије* из 1978. Одмах ћемо напоменути да је овај „Поговор“ он објавио у 84. години живота, док је свој први превод Литургије публиковао у 28. години. Дакле, „Поговором“ он жели да ретроспективно обухвати и валоризује и методологију свога преводилачког рада, и оправданост свога подухвата.

„Поговор“ преводу *Литургија Св. Јована Златоуста, Св. Василија Великог и Литургије пређеосвећених Дарова* на српски језик један је од ретких Јустинових текстова из области литеургике. Наиме, на два места у својој *Доимашци Православне Цркве* он излаже учење о Евхаристији и светим Тајнама, о богослужењу и празницима, док се остатак његовог литеургичког наслеђа своди на коментаре уз преводе Литургија и богослужења Требника, као и на краће пригодне текстове везане за празнике. Ипак, његово стваралаштво на овом пољу у савременој српској литеургичкој мисли окарактерисано је као „најзначајнији допринос не само литеургици, већ и литеургијском животу и литеургијској свести од времена Светога Саве па до данас“ (проф. др Ненад Милошевић).

У првом делу „Поговора“ о. Јустин излаже учење Цркве о Евхаристији, сагласно ономе што је изложио у трећем тому *Доимашке*. А у другом делу, пошто је изложио неке напомене везане за служење Литургије, мотиве и природу својих редакторских интервенција, он обраћа пажњу на оправданост свога преводилачког подухвата у времену и средини у којој живи и ствара и образлаже његова методолошка полазишта:

„Као што се живот Цркве у целости увек прелива преко границе сваке поједине епохе, органски их спајајући и сједињујући, тако и њен молитвени језик: само је онда истински народни ако је израз континуитета и богатства оправослављене народне душе и народног језика. Као што је смисао Цркве да сваки народ, примајући га у себе, обогати својом пуноћом, тако се она односи и према језику тога народа: примајући га за свој језик којим се обраћа Богу, она га надахњује и обогаћује сопственим саборним ризни-

цама и развија његове богодане могућности. Црква је мерило и народа и језика народног, никад обратно. Она никад не раздваја и не сиромаши, напротив – увек сабира и спаја народ и народе и њихове језике, ново богати ризницама старог, а старо обнавља живим соковима новог (ср. Мт. 13, 25).“

Већ из овог фрагмената видимо да се о. Јустин, прсјујући о најважнијим мерилима савременог српског богослужбеног израза, залаже за његово богатство, лепоту, континуитет са дотадашњим сакралним и књижевним изразом (што је, како ћемо показати у каснијем излагању, успешно остварио задржавањем лексичких, творбених и синтаксичких црквенословенизама и посезањем за архаизмима из српске језичке баштине), као и потребом да се језиком очува целовитост српске културе, а уједно и језичко заједништво свих који се, ма где живели, у богослужењу служе српским језиком.

За о. Јустина, како видимо из његовог даљег излагања, „литургијски језик увек [је] еванђелски, псалмски, молитвени језик у надахнућу Духа Светога, језик богослужења и богослављења, којим се освећује и посвећује народни језик. Тако се и живи народни језик освећује богослужбеном, литеургијском употребом“.

Као методолошко полазиште у преводилачком раду, чија је прва етапа везана за текстолошка питања (греконструисање предлошка), друга – за интерпретацију смисла текста и језичких јединица понаособ, а трећа за изналажење решења смисаоно, стилски и динамички еквивалентних оригиналу оцу Јустину послужили су, по сопственом признању, с једне стране, усмереност на древно литеургијско предање, а с друге – на данашњу саборну васељенску праксу Православних Цркава. За сагледавање древног литеургијског предања користио је рукописне службенike – руске, старосрпске и црквенословенске, у тада доступним научним издањима старијих литеургијских рукописа, али и непосредно. Узимао је у обзир и старе штампане службенike, поготову старосрпске, попут познатог *Службника Божидара Вуковића*. При превођењу је консултовao и светоотачка тумачења Свете Литургије (дела Максима Исповедника, Германа Цариградског, Николаја Кавасиле, Симеона Солунског и Филотеја Цариградског) у жељи да открије „древно литеургијско предање“. Данашњу саборну васељенску праксу Православних Цркава отац Јустин сагледава на основу савремених службенika Православних Цркава, а консултује и друге преводе – новогрчке, руске, бугарске, немачке. У проницању у смисао и значење литеургијских формулатија служи се, како сам каже, и најновијим радовима руских, грчких и српских литеургичара и теолога. Различитост приступа предлощцима у преводима из 1922. и 1978. године и природу литеургијских интервенција у овом каснијем преводу детаљно је размотрio проф. др Владимира Вукашиновића. За филолошку анализу за нас је релевантна констатација овог аутора да су у пита-

њу два различита приступа предлоштима: „У првом случају (превод из 1922. – *йрим. наша*) млади Јустин преводи, узимајући постојећи текст без дубљег преиспитивања његовог садржаја. У другом (превод из 1978. – *йрим. наша*), сада већ зрео богослов (а увек отворен да чује мишљења и искуства других), он се не устеже да интервенише и тумачи, заузима став својим преводом.“

Сам превод литургијских текстова не би имао онај значај који је током времена задобио да их сам отац Јустин није ставио на богослужбену проверу. Данас, тридесет шест година након објављивања његовог коначног превода све три Литургије, који је прихваћен у званичном Синодском Службенику, односно 92 године од првог превода Златоустове Литургије из Поповићевог пера, у нашим храмовима Литургија се углавном служи на српском стандардном језику (у манастирима и даље доминира црквенословенско богослужење), који је, како показују социолингвистичка испитивања, прихваћен од клирика и верника.

Обратићемо сада пажњу на језик и стил Јустиновог превода Златоустове Литургије из 1922. Из „Поговора“ смо видели да је његова намера била да богослужбени израз учини доступним рецепцији просечног верника, опредељујући се за стандардни српски језик. Ипак, у складу са прокламованим начелом да израз богослужења и молитве треба да поседује континуитет и богатство оправослављене народне душе и народног језика, Јустин Поповић у своме преводу чува бројне лексичке, творбене, морфолошке, синтаксичке црквенословенизаме, као и извесне архаизме.

Лексички црквенословенизми очувани у преводу Златоустове Литургије углавном се у српској средини могу семантизовати на основу контекста или творбене структуре, и као такви су са традуктолошког становишта потпуно прихватљиви: *благоверни* (благоверни цареви и царице), *благоволећи*, *благовљење*, *благорасловорење* *ваздуха*, *благотодна* *Жртва*, *вајшину*, *животворни*, *заблагодарити*, *јединородни*, *нейстидан*, *обиље* (у значењу: братство или сестринство манастира), *обиљалиште* (станиште, место боравишта: *чуј*, *Господе, из светој обиљалишта свој*), *познање* (спознаја) *истине* *Твоје*, *саздати*, *свесиленодејстви*, *славословити*, *уокојење*, премда има и оних који просечном реципијенту остају неразумљиви: *благообразни* (лепи, леполики, миловидни), *вход* (уласак) (учини да са нашим *входом* буде *вход* светих Анђела), *нейстижан* (несазнатив, непојмљив, недокучив), *ојлашени* (катихумени, они који се припремају да приме крштење), *йрејодобни* (преподобни оци и матере наше) (чин светости који се додељује канонизованим монасима и монахињама). Посезање за њима, као и за одређеним архаизмима из вокабулара српског књижевног језика (освети оне који *љубе красоту дома* *Твога*, у *садањем* веку), придаје преводу тоналност узвишености и ону за сакрални текст

толико пожељну патину прошлости која упућује на освештаност текста богослужбеном употребом. Исто можемо рећи и за творбене црквенословенизаме, као што су придеви са префиксима *йре-*, *све-* (цсл. *йре-, все-*): *йреукрашена*, *са ѡресвећим Духом*, *свехвални Ајосијоли*, *свеблажени Свештиштељу*, именице на *-ство*: *йомени* *сво ейискоство* *йравославних*, *часно ѹрезвишерство*, у *Христују ћаконство*, глаголи са префиксима *низ-/нис-*, *уз-/ус-* (цсл. *воз-/вос-*): обећао си да даш оно за шта се узмоле (за шта Ти замоле), *нисиошиљи* (пошаљи са висине) милосрђе Твоје. Међутим, у неким случајевима задржавање лексичких црквенословенизама није мотивисано стилистичким разлозима: пре би се рекло да се млади Јустин није усудио да у сакралном тексту примени уобичајене поступке који карактеришу идиоматско превођење – додавање, изостављање, пермутације, трансформације, што у појединим случајевима доводи до отежане рецепције или чак пружа могућност погрешног семантизовања значења лексема: *га...* *Дух сиђе...* *на ѹредложене Дарове* (дарове постављене на свети Престо); *блатослови*, *Владико*, *каџило* (кадионицу); *каџило ѹриносимо Ти* (кадионицу); *славослове Твоју блатосиј* (доброту); *јер си блај* (добар) и *човекољубив*; *їоклонимо се и ѹрићаднимо Христују* (паднимо ничице пред Христом); у *Светишима ѹочиваш* (обитаваш, пребиваш, боравиш); *да ѹредстанем Пресијолу Твом* (да станем пред Престо Твој); *Да нас избави од нужде* (нужности); *їма Анђела* (неизбриво мноштво Анђела); *ѹридневноја Вакрсења* (Вакрсења које се дододило у трећи дан); *љушто Тे ојорчише* (веома Те ражалостише); *избавио си нас... од клейшеве законске* (од заклетве под којом смо били под Законом – мисли се на старозаветне норме). Није било потребе ни за чувањем одређених морфолошких облика и синтаксичких конструкција које су стране савременом српском језичком изразу или се одликују ниском фреквентношћу: *Тебе, Богојордију...* *Мајер* *Боја нашеја* (Матиј); *благодарив и благословив*, *осветив*, *ѹреломив* (заблагодаривши и благословивши, осветивши, преломивши), *Христос исијиниши* *Бој нашеја* ... *да нас ѹомилује и сијасе*; *да ће ѹомене Госијод* *Бој у Царскују* *своме*; *да ѿправи Госијод кораке Твоје*; *да буду милостији великоја* *Боја и Сијаса нашеја* *са свима* *вама*.

Ипак, у односу на неке касније преводе Златоустове Литургије, Поповићев превод показује знатно боље познавање интерпретативних традуктолошких техника и истанчанији осећај за језичко-стилске потенцијале српског књижевног израза. Навешћено неколико примера.¹

Најпре велика јектенија, којом почиње Литургија оглашених:

¹ Примере наводимо из следећих превода: *Божансіјена Литургија Свештиоца оца нашеја Јована Златојуста*. Превод са грчког јерођакон Јустин Сп. Поповић. Београд, 1922; *Службеник*. Превод Комисије Св. арх. синода СПЦ. Београд, 1986; *Ред Божансіјене и свештиене Литургије*, онаки као што је у Великој Цркви и у *Светој Гоји Ајонској*, у: *Недела светеје Педесетици. Празничне службе*. Прев. И. Ђирић. Јувидек, 1942; *Чин свештиене и божансіјене Литургије св. Јована Златојуста*. Прев. Е. Чарнић. Диселдорф, 1976.

Поповић: Блајослови, Владико. У миру Господу се љомолимо. Господе, љомилуј. Помињући Пресвету...

Ћирић: Блајослови, Господару. У миру се љомолимо. Господу, љомилуј. Сејшто се Пресвете...

Чарнић: Блајослови, Владико. У миру љомолимо се Господу. Господе, љомилуј. Поменувши Пресвету...

Синодални превод: Блајослови, Владико. У миру Господу се љомолимо. Господе, љомилуј. Поменувши Пресвету...

Као што видимо, у овом кратком сегменту разлике се тичу избора преводних еквивалената кључних лексема (а самим тим уочавамо и разлике у конотацијама – Владика / Владар / Господар; љомиловаши / смиловаши се), у реду речи, постојању/ одсуству црквенословенизама.

Почетак сугубе јектеније у трима преводима (Поповићевом, Ћирићевом и синодалном) потпуно је истоветан: „Помилуј нас, Боже, по великој милости Својој, молимо Ти се, услиши и помилуј. Господе, помилуј!“, док код Чарнића читамо: „Смилуј се на нас, Боже, по великој милости Својој, молимо Ти се, услиши и смилуј се. Господе, смилуј се!“. У возгласу после сугубе јектеније налазимо ширу палету преводилачких решења:

Поповић: Јер си милостив и човекољубив Бог и Теби славу узносимо, Оцу и Сину и Светоме Духу, сага и увек и у векове векова.

Ћирић: Јер милостив и човекољубац Бог јеси, и Теби славу шаљемо, Оцу и Сину и Светоме Духу, сага и увек и у векове векова.

Чарнић: Јер си Ти милостив Бог, који воли човека, и Теби узносимо славу, Оцу и Сину и Светоме Духу, сага и увек и у све векове.

Синодални превод: Јер си милостив и човекољубив Бог, и Теби славу узносимо, Оцу и Сину и Светоме Духу, сага и увек и у векове векова.

Поред варирања реда речи, избора лексичких еквивалената, изражености утицаја црквенословенског текста (што је најприметније у преводима Иринеја Ћирића, овде пажњу привлачи синтагма „Бог који воли човека“ код Чарнића, за разлику од успешнијих решења у духу нашег језика – човекољубив (Поповић и синодални превод) или Човекољубац (Ћирић), као и рогобатна синтагма са примесама административно-канцеларијског израза Теби славу шаљемо код Ћирића, за разлику од Теби узносимо славу (Чарнић), односно, поетичније, Теби славу узносимо (Поповић и синодални превод). На основу упоредне анализе четири поменута превода Златоустове Литургије А. Радосављевић је дошао до закључка да се синодални превод с правом највише ослања на Поповићев, што представља додатну потврду његових квалитета – богословских, лингвистичких и естетичких.

Својим преводом из 1922. Јустин Поповић поставио је темељ за даљи рад на превођењу богослужбених текстова у српској средини. У послератном раздобљу својим преводима истаћи ће се јеромонах Дамаскин Давидовић (Паримије које се читају у шоку

Великој љостви на пређеосвећеним Литургијама. Београд, 1975), проф. др Емилијан Чарнић (Чин свештење и божанствене Литургије св. Јована Златоуста. Диселдорф, 1976; Псалтир. Крагујевац, 1977; Паримије. Краљево, 1980; Апостол (за недеље и празнике). Вршац, 1981; Требник. Крагујевац, 1983; Велики канон св. Андрије Критског. Крагујевац, 1984. и Часослов. Крагујевац, 1986,protoјереј др Матеја Матејић (Божанствена Литургија светој апостола Јакова браћа Божијеј и првој епископији јерусалимској. Вршац, 1992), Епископ Хризостом Столић (Литургија Пређеосвећених Дарова светој апостола Јакова браћа Божијеј. Вршац, 1996, Књ. 1: среда чејшврте недеље Великој љостви; Књ. 2: Велики љонедељак; Књ. 3: Велики уторак; Књ. 4: Велика среда; Божанствена Литургија светој апостола Марка. Вршац, 1998; Литургија Апостолских установа. Краљево, 2006), Епископ др Атанасије Јевтић (Псалтир са девет библијских песама. Врњачка Бања, 2000; Паримејник. Требиње – Врњачка Бања, 2000; Часослов. Београд, 2007. (користиће се док се не појави нови текст званичног превода Комисије САС СПЦ); Божанствена Литургија светој апостола Јакова браћа Божијеј и првој епископији јерусалимској (Београд – Требиње 2007) и др А. Радосављевић (Посни шрио. Света велика седмица – сјајрасна. Косовска Грачаница, 2008). Ипак, најширу рас прострањеност добила су синодална издања превода богослужбених књига, као што су: Еванђеље на српском језику за богослужбену употребу. Земун, 1977; Служебник. Превод Комисије САС СПЦ. Београд, 1986; Служебник. Превод Комисије САС СПЦ. Београд, 1998; Служебник. Превод Комисије САС СПЦ. Београд, 2007; Свештена књига Апостол. Текстови апостолских чишћања – превод Комисије САС СПЦ; превод прокимена и стихова – Еп. Атанасије Јевтић, Београд, 2011). Такође ваља споменути изузетан допринос Епископа Хризостома Столића приређивању и објављивању богослужбених књига на српском језику: Апостол – како се чита свакој дана по седмицима. Краљево, 2003; Свето Јеванђеље – како се чита свакој дана по седмицима. Врутци, 2005; Жички и Студенички митеј: сејшембар – август. Т. 1–12. Краљево, 2006. (у тексту митеја, који је доминантно црквенословенски, укључене су и службе на српском језику).

Јустин Поповић, како видимо, својим преводилачким подухватом вишеструком је задужио српску културу: прво, тиме што је понудио пионирски превод Златоустове Литургије на српски стандардни језик, друго, тиме што је испод његовог пера изашао обиман корпус богослужбених превода, и особито тиме што је његов превод из 1922, узоран у језичко-стилском и традуктолошком погледу, конституисао наш сакрални израз, а његов „Поговор“ из 1978. поставио методолошки оријентир за даљи рад на превођењу сакралних текстова – свештено дело утврђено на камену што су га пре 1150 година у темеље словенске културе и духовности узидали словенски Првоапостоли.

Окупљање Света земља, свето

О Крфу и значају Крфа учи-
мо из историје, али оно
што се види на лицу места,
тамо где је историја стварана, то
не може да замени ниједна писа-
на историја, рекао је Патријарх
српски Иринеј на Свечаној ака-
демији под називом „Окупљање
Крфљана“ – којом је обележено
пет година од настанка пројекта
„Стопама наших предака“.

Свечана академија „Окупљање
Крфљана“ је одржана у Центру
за културу „Влада Дивљан“, а у
организацији *Светосавској звони-
ци и домаћини – општине Палилула*.
Поред Патријарха Српског, на Академији су говорили
и председник Градске општине
Палилула Александар Јовичић,
градоначелник Београда Андреја
Младеновић, градоначелник
Крфа Костас Николузас, а при-
сутна деца – учесници пројекта

„Стопама наших предака“, сво-
јим говорима о путовањима на
Крф, хорским певањем и реци-
тацијама су подсетила на један
од најзначајнијих догађаја у срп-
ској историји који не сме бити
заборављен.

Беседећи на Академији, Па-
тријарх Српски се захвалио *Све-
тосавском звоници* што децу води
на изворе наше историје, што им
пружа прилику да виде шта се
значајно збивало на Крфу и та-
ко лично доживе ту велику уло-
гу овог острва, које је за нас Ср-
бе: „Света земља, свето острво и
острво спаса“. Он је подсетио да
су наши војници после Албанске
голготе спас нашли на поменуту
острву и припремили се за
велико дело, да се врате у своју
земљу и да је ослободе. „За све то
ми немамо речи да се захвалим
грчком народу, јер је грчки народ

учинио оно што један хришћан-
ски народ може да учини другом
хришћанском народу“, додајући
да се добре везе са Грчком негују
још из доба Светога Саве.

„Превасходно морамо да зна-
мо ко смо и одакле потичемо да
бисмо то могли да преносимо
на будуће генерације“, нагласио
је Александар Јовичић, који је
исказао своје задовољство начин-
ом на који Српска Православна
Црква мотивише најмлађи нара-
штај како „не бисмо заборавили
да верујемо једни у друге, у Бога,
како бисмо сачували од забора-
ва оно што је остало иза нас“. Он
је захвалио градоначелнику Кр-
фа Костасу Николузасу и грчком
народу „што су били ту када нам
је било најтеже, што су очували
грбнице наших војника, музеје,
институције, зграде, тамо где су
боравили српски војници и што

Крфљана ОСТРВО, ОСТРВО СПАСА

данас имамо шта да покажемо младим људима“. Присутнима се обратио и Андреја Младеновић који је истакао да ће „сарадња наша два града и наше две земље у будуће бити још боља и квалитетнија, а нит која их и данас спаја је свакако и пројекат ‘Стопама наших предака’“. Пре- ма његовим речима, Град је одлучио да овај пројекат мора бити проширен укључивањем још деце, студената, основаца и средњошколаца.

Градоначелник Крфа Костас Николузас је захвалио на гостопримству које само потврђује чврсте везе између Срба и Крфљана. Рекао је и да острво Крф није само део српске историје, већ је доласком српске војске 1916. постало и део грчке историје. „Наши односи су увек били добри, а у будућно-

сти ће бити још бољи“, нагласио је Николузас.

Програм Академије који је био испуњен бројним музичким и сценским приказима, водио је Немања Јевтић. У име организатора окупљенима су се обратили и главни и одговорни уредник *Светосавској звонци* Радмила Мишев и вођа пројекта Димитрије Стикић.

Петогодишњица од настанка пројекта, који са благословом Његове Светости води и реализује званично гласило СПЦ за децу *Светосавско звонце*, доказује да рад кроз образовни, али и практичан начин, деци на изузетно лак и пријемчив начин може да приближи нашу традицију, језик, писмо, веру православну... Пројекат посебну пажњу поклана историјском периоду Првог светског рата и боравку наше војске и

народа на острву Крф од 1916 до 1918 године. Од 2012, до сада, у њему је узело учешћа преко 250 најталентованијих ћака основних и средњих школа из читавог региона: Србије, Републике Српске, Федерације БиХ и Црне Горе. Током реализације ових пројеката деца се смештају у камп Митрополије крфске у месту Касиопи. Програми су осмишљени тако да је сваки дан пун акције: смењују се радионице и школице у кампу са обиласцима културно-историјских споменика. А ту се увек ради нешто – низ акција обнове и чишћења постојећих и постављање нових спомен обележја, везаних за догађаје из Првог светског рата и живота и рада наше државе, војске и народа.

З. Нешић

Извор: *Светосавско звонце*

– Од Свечовека до Богочовека –

Живот и рад Епископа Николаја

– 28. део –

Космологија

Радован Бијовић

Делимично су већ споменуте неке космоловске идеје Владике Николаја. Сада предстоји да се на њих детаљније осврнемо. На почетку треба истаћи да се он према овоме мање односи као теолог и философ, а знатно више као уметник и мистик, што значи да су то више рефлексије и опсервације одређеног доживљаја космоса него мисаоно доследно изведена и образложена космологија. Он се просто саживљава са животом космоса, успоставља неку чудесну комуникацију са природом, са њом води разговор, носи њен крст и састрајава са целом тварју. Одушевљава се њеном лепотом и осећа одговорност за њену судбину. На чудесан начин осећа сваки њен глас и тајanstveni шапат. Он бескрајно воли творевину као дело Творца, а за узврат она му се самопоказује и открива унутрашње тајне и особине које се не виде голим оком, микроскопом или људским разумом. Васионски поредак и ритам код њега изазивају чуђење, дивљење и песничко надахнуће.

Када је реч о космосу, његово прво питање није шта је свет по себи и за себе, шта је вештаство у својој самобитности, већ првенствено *шта свет значи за нас*. Свет не посматра изоловано, већ увек у његовом односу према Богу и човеку. Бог – свет – човек – за њега је троједно питање – целина. Вештаствена творевина није нешто изоловано ни онтологички ни телесолошки. Узет сам по себи, свет је ништа. Узрок

света је Бог, а његова крајња сврха Светитељ. Живот света искључиво зависи од природе односа Бога и човека. Како се тај однос одвија, тако се одвија и сав живот васиона. Свет није ни самобитан, ни самосушаста, ни самодовољан. Његова суштина није у њему самом, већ у другом, исто тако и начин његове егзистенције зависи од другог. Цела васиона и све ствари у њој само су симболи, знаци и речи који говоре о другој реалности. Видљиви материјални свет наслеђа се на више светове јер у њима има своје битије.

Стварање света *Creatio ex nihilo*

Полазно становиште Николајеве космологије чини основна библијска и хришћанска истина да је свет створен. Ту мисао много пута понавља, а детаљније је образложе у полемичком спису *Васионик*. Он полази од откривене истине да је Бог Творац света, да свет није самобитан, вечен и самодовољан, да чак тварни свет није супстанцијалан, већ само акциденталан, што ће га одвести у панентеизам и својеврсни монизам. Настојећи да превазиђе једностраницу материјализма и пантеизма, с једне, и деизма, с друге стране, као доминантних теорија времена, а у жељи да афирмише хришћанско поимање света, створиће космологију која се у неким битним питањима ипак разликује од хришћанске. Та несагласност, па и противречност, можда је више плод

неразликовања неких основних богословских појмова него Николајево уверење. Усвајајући основну хришћанску истину да је Бог створио свет (*Васионик*, СД XIII, 854), он се, како сам каже, супротставља „левичарима и десничарима“ (Исто, 857). Под „левичарима“ подразумева све религиозно-философске теорије по којима свет постоји од вечности и по којима је паралелно са Богом егзистирала нека праматерија, аморфна маса из које је у једном моменту Бог „као пластичар извајао овај васионски свет“ (Исто, 857). Под „десничарима“ Николај разуме она схватања по којима је овај свет створен из „ништа“ (Исто, 857). Ово „ништа“ за њега је ипак нешто (Николај има право што појам *ништа* не третира као непостојеће, већ као нешто, јер у философији *ништа* ипак јесте нешто. Појам *ништа* се први пут јавља код Парменида: „Биће јесте, небиће није“, затим у Платоновој науци о највишим родовима бића, где се доказује биће небића (*me on*) као различитост од самог појма бића (*Софист*, 258a – 259d), затим код Аристотела (*Метафизика*, IV, 3, 1105b). Код Платона и Плотина и првобитна материја је неко релативно ништа. У односу на биће, *ништа* је оно најмање што се не показује, али и оно највише што премашује само биће, како су то схватали поједини мистици. Код Хегела, Хайдегера и Сартра то *ништа* је нешто. (Упореди: *Filosofiski riječnik*, Zagreb 1984, 226)), па зато уместо овога користи: *ни из нећа*, чиме хоће да каже да је Бог створио свет из небића.

Владика Николај са верницима (извор: Јандекс)

Теорије по којима је свет створен из неког праелемента (праматерије) за њега су и логички и емпиријски неодрживе. Ако се прихвати да је постојала нека праматерија једновремено и паралелно са Богом, то би логички значило да постоји и други Бог, да та праматерија има божанске атрибуте, а опет је немогуће замислiti постојање два Бога са различитим својствима. Као што је то логички немогуће замислiti, за Николаја је то и емпиријски неодрживо, јер се не може замислiti да је нешто Богу претходило, нити пак да је постојало паралелно с њим. „Праматерија као постојећа поред Бога незамислива је по логици, јер би та и таква материја или праматерија била други Бог поред Бога и имала би Божије атрибуте вечностi и апсолутности. Два одвојена и апсолутна божанства немогућe је замислiti, нарочито при тако различитим и супротним својствима какве има дух и материја“ (Васионик, 858). Само искуство опет сведочи да: а) пре Бога ништа није постојало, б) упоредно с Богом ништа није постојало (Исто, 858). Према томе, Бог није створио свет „из нешто“, нити „из ништа“, већ „ни из чега“, и то својом „свесилном речју“ (Исто, 859),

на шта указују све ствари у природи кроз своје особине и међусобне односе. Свет има свој почетак, он је дело и песма Божија (*Религија Њетошева*, 86). „Узалуд људи траже смисао једне ствари у њој самој, или смисао свих видљивих ствари у њиховој укупности. Нити су га нашли, нити га налазе, нити ће га наћи. Без Творца твари ништа се не да осмислiti, ништа разумeti. Посматрана без Бога и изван Бога, свака је твар за нас тама; светлост у светлости Бога“ (*Размишљање*, СД IX, 743). Другим речима, овај и овакав свет је немогућe замислiti као плод случаја, да он сам по себи јесте овакав какав јесте. Као што је немогућe замислiti да он настаје сам од себе (без Творца), исто тако је немогућe замислiti да он траје и постоји сам за себе (независно од Творца). Или, као што нема слике без уметника, тако нема ни творевине без Творца.

Оно што овде није тешко уочити јесте да истину која произлази из искуства вере Николај настоји да логичким и аналошким закључивањем још више образложи, што га води у замке и противречности. Он превиђа чињеницу да нешто може бити логичка истина, али да не одговара стварној истини, да је нешто логично, али не и истинито. Но, не упуштајући се сада у ана-

лизу његове критике „левичара“ и „десничара“, као и у сам логички статус стварања ни из чега, овде треба указати на кључни појам који он уводи између Бога и света. Реч је о појму *нужност*. Постоји Бог Творац, из чега нужно следи да постоји и творевина. Или: постоји творевина, из чега опет нужно следи да постоји Творац. Николај, попут Оригена, полази од Бога као савршеног и непроменљивог Бића, за које је немогућe замислiti да може бити оно што одувек није. Ако би Бог могао бити оно што одувек није, то би значило да је Он несavrшено и променљиво биће, а таквог Бога је опет немогућe замислiti. Из ових премиса следио је закључак: Бог је Творац од вечности (то подразумева савршено и непроменљиво биће), што опет значи да и творевина постоји од вечности као објекат творачке моћи (ако не би било творевине, не би се Бог могао назвати Творцем). Према томе, иако у почетку критикује идеју о вечности света, касније, користећи логичку аргументацију, и сам ће је заступати. Овај у суштини оригеновски проблем није се могао разрешити без разликовања Божанске суштине (природе) и Божанске слободне воље (енергије). Иако ово разликовање већ имамо и код Кападоцијских Отаца IV века, затим код Светог Максима Исповедника, Јована Дамаскина, а посебно код Светог Григорија Паламе у XIV веку, ово питање је било занемаривано. Многи богослови новијег времена за то нису ни знали, па ни Николај. На тај проблем ће у овом веку посебну пажњу скрепити Јован Мајendorф, Кипријан Керн и Амфилохије Радовић својим студијама о Светом Григорију Палами. Наравно, ово су подразумевали и други велики богослови овог века који су своје богословље заснивали на Светим Оцима. Када се Николај бавио овим проблемом, за то се код Срба није знало, и то може бити једино оправдање за њега.

— наставиће се —

– Из православне ризнице тумачења Светог Писма –

Жена треба да покрива главу

(1. Кор. 11, 2–16)

Проф. др Предраг Драшковић

– део први –

Апостол Павле нема никакав проблем да се обрати женама као равноправним партнерима за разговор (уп. нпр. Фил. 4, 2). ... Павле жели да се овај спор реши, идеално тако што ће жене одустати од своје праксе ... Међутим, Павле не наређује, он разговара, аргументује, позива на сопствено расуђивање.

У приложеном тексту покушаћемо да у сажетој форми представимо и анализирамо спор између појединих Коринћана, на чију се страну ставља апостол Павле, и једне групе Коринћанки које су одбијале да покривају главу за време богослужења. После кратког осврта на ситуацију која се може реконструисати из текста, основно питање које се поставља је: како су Коринћанке теоријски утемељивале и оправдавале своју праксу непокривања главе која је толико сметала некима у једнини, напослетку и Павлу? Наравно, текст не нуди непосредно одговор на ово питање, пошто је спорно да ли се Павлов теоријски дискурс заснован на протолошком и натуралистичком аргументу полемички ослања на тврђе Коринћанки или га апостол развија независно од њиховог става, који се пак никде не наводи.

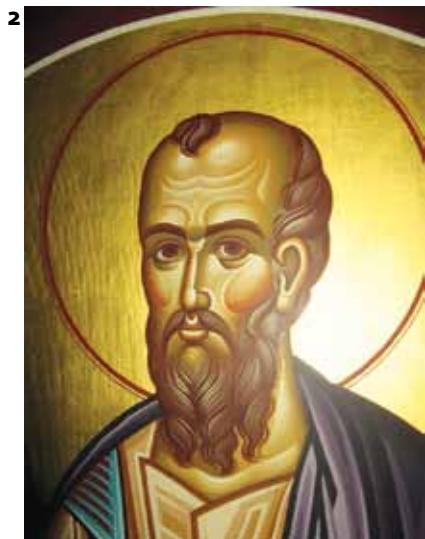
Проблем, дакле, који се појавио у хришћанској једнини у Коринту, апостол Павле описује на следећи начин (1. Кор. 11, 2–16): „Хвалим вас пак браћо што све моје памтите и држите предања као што вам предадох. Али хо-

ћу да знate да је свакоме мужу глава Христос, а муж глава жени, а Бог је глава Христу. Сваки муж који се с покривеном главом моли Богу или пророкује, срамоти главу своју. И свака жена која се гологлава моли Богу или пророкује срамоти главу своју (πᾶσα δὲ γυνὴ προσευχόμενη ἄπειπται ἀκατακαλύπτω τὴν κεφαλὴν καταισχύνει τὸν κεφαλὴν αὐτῆς); јер је једно исто као и ошишана. Јер ако се жена не покрива, нека се и шиша; ако ли је срамота за жену да се шиша или брије, нека се покрива. Али муж не треба да покрива главу, јер је слика и слава Божија; а жена је слава мужевљева. Јер није муж од жене него жена од мужа. Пошто муж не би саздан ради жене, него жена ради мужа. Зато жена треба да има власт на глави ради анђела. Ипак, у Господу нити је муж без жене, нити жена без мужа, јер као што је жена од мужа, тако је и муж кроз жену, а све је од Бога. Сами просудите да ли приличи да се жена моли Богу гологлава? Зар вас и сама природа не учи да је мужу срамота да има дугачку косу, а жени је слава ако има дугачку

косу? Пошто јој је коса дата уместо покривала. Ако ли неко мисли да се свађа, ми таквога обичаја немамо, нити Цркве Божије.“

Текст је реторички пажљиво осмишљен: captatio (11, 2), thesis (11, 3), argumentatio (11, 4–16). У 11, 2 апостол подсећа на предање које је завештао једнини у Коринту, и на тај начин тематику која следи поставља у шире оквире: оно што се догађа нарушава предање. Питање је да ли је Павле у оквиру „предања“ икада експлицитно поучавао о томе да жене треба да покривају главу за време богослужења, или он овде сматра да такав принцип треба да буде природна последица његовог општег односа према усталеним обичајима. Чини се пре да је реч о овом другом. Пошто, дакле, подсећа да је тематика која следи везана за предање, апостол формулише свој став узимајући за водећи мотив појам „главе“ (κεφαλή); постоји симболична хијерархија жена – муж – Христос – Бог. Ово није хијерархија пуке моћи, потчињавања и угњетавања, већ Богом установљени поредак. Постављајући своју теолошку тезу,

2 Павле наставља тако што најпре почиње са мужем: срамота је да се муж моли и пророкује покривене главе. Исто тако, наставља, срамота је да се жена моли и пророкује гологлава. Овде најпре треба приметити да се за Павла подразумева да се жене у цркви *ласно* моле и да пророкују. То је тешко спојиво са оним што читамо касније у 1. Кор. 14, 34–35 („Како по свим црквама светих, жене ваше у цркви да ћуте ...“) и један је од ударних аргумента за сагледавање 14, 34–35 као секундарног додатка, традираног најпре на маргинама разних рукописа и потом уметнутог на данашње место. Жене, дакле, треба да покривају главу. Постоји алтернатива, а то је да који су ошишају или обрију. Међутим, кратка коса код жене у античком свету указује или на туту или на низак социјални статус. С друге стране, покривајући главу жена чува своју женственост, у смислу партнерства и припадности мужу. За своје тврђење апостол износи два аргумента: први је библијски, протолошки, на коме заснива хронолошку „секундарност“ жене у односу на мужа (Пост. 1, 27). Постоји још један разлог због кога жена треба да покрива главу: ради анђела. У јудејским традицијама постојала су веровања да жене воде анђеле. Покривена коса штити жену од искушења којима су

Пошто им је наложио да спор око покривала треба да се реши, ... апостол не може да похвали Коринћане. Наиме, оно што је „чуо“ о сабрањима очигледно га је много више забринуло него претходни проблем.

подложни анђели. Међутим, апостол не разрађује овај аргумент, већ га одмах релативизује: „Ипак, у Господу нити је муж без жене, нити жена без мужа, јер као што је жена од мужа, тако је и муж кроз жену, а све је од Бога“ (12, 11). Потом следи други аргумент који бисмо могли назвати натуралистичким: „Зар вас и сама природа не учи ...“ (12, 13). Дужина косе знак је части или срамоте. Мушкарац треба да буде ошишан, а жена да има дугу косу коју пак треба да покрива за време богослужења.

Очигледно је из ст. 16 да је ова тема проузроковала свађе унутар заједнице (*εἰ δέ τις δοκεῖ φιλόνεικος εἶναι*). Један део коринтских хришћана пожалио се Павлу и затражио да расуди у овој ситуацији. Апостол се ставио на страну оних који оспоравају исправност учешћа жене на богослужењима откривене главе, и свој став аргументује из библијски утемељеног поретка стварања с једне, и природним очигледностима, са друге стране.

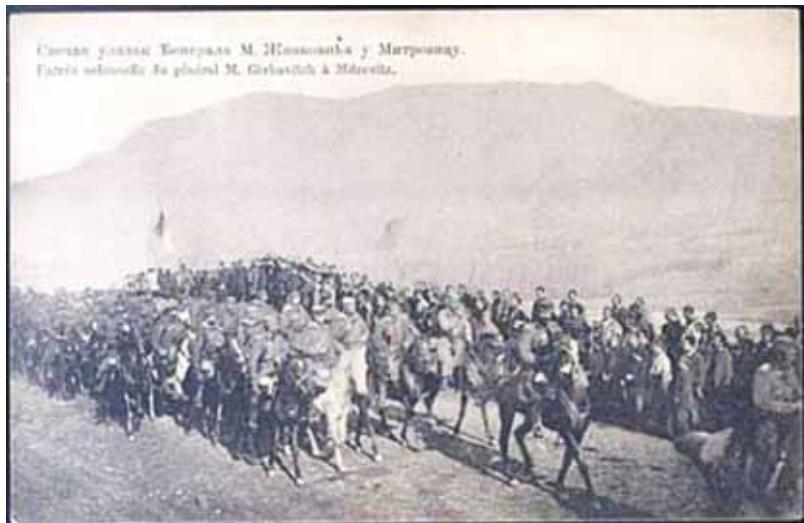
Када је реч о прагматици текста, можемо најпре изнети следећа запажања: Павле реагује на захтев Коринћана да расуди о наведеној тематици. Он се обраћа целој заједници, не именујући посебно жене о којима је реч, те је питање да ли их је лично познавао. Његово обраћање целој заједници, а не посебно женама не треба узимати као показатељ његовог презира према њима. Павле нема никакав проблем да се

Слике:

1. Света Фива, ђаконица у цркви у Кенхреји (близу Коринта), сарадница Ап. Павла – новија икона (извор: beseda.rs)

2. Свети Апостол Павле, новија икона (извор: Pinterest)

обрати женама као равноправним партнерима за разговор (уп. нпр. Фил. 4, 2). Уосталом, целокупна посланица је писана целој заједници, пошто је апостол очигледно био убеђења да се све тиче свих. Надаље, Павле жели да се овај спор реши, идеално тако што ће жене одустати од своје праксе и прихватити узусе које предлаже Павле. Међутим, *Павле не наређује, он разговара, аргументује, позива на сопствено расуђивање*. Он ништа не може, нити хоће да заповеди женама. Он их уводи у дијалог: износи најпре библијско-протолошки аргумент, али, ако он не задовољава, нуди још један, натуралистички, апелујући на природни поредак и социјалне обзире. Павле пред читаву заједницу, а нарочито пред жене са којима полемише поставља: *ἐν ὑπὲν αὐτοῖς κρίνατε· πρέπον ἐστὶν ...* Нека сви расуђују заједно са њим! Коначно, заједничко расуђивање, а не свађе, су оно што приличи добним обичајима цркве. Иако се надаље у ст. 17 чита: „а ово заповедајући не хвалим вас (*τοῦτο δὲ παραγγέλλω οὐκ ἐπαινῶ*)“ (мада би бољи превод био „налажући“), и даље смо далеко од апостола који заповеда. Наиме, пошто им је наложио да спор око покривала треба да се реши на начин на који је управо предложио, и нада се да ће тако бити, апостол због тога (то је се вероватно односи на од апостола очекиван добар исход у наведеном спору, везујући се за ст. 16) не може да похвали Коринћане. Наиме, оно што је „чуо“ (11, 18) о сабрањима очигледно га је много више забринуло него претходни проблем.

Српска војска улази у ослобођену Косовску Митровицу

Писмо генерала Михаила Живковића из ослобођене Косовске Митровице 1912. године

Милош Машићевић

Косовска Митровица је ослобођена 27. октобра 1912. г. Одмах по ослобођењу, генерал Живковић организује војну управу у граду. У писму које је 6. новембра 1912. године Живковић упутио Митрополиту Димитрију, описује се стање које је српска војска затекла по доласку у Митровицу.

Стварањем војног савеза између Грчке, Бугарске, Србије и Црне Горе 1912. године, такозване *Балканске лије*, створени су услови да се оконча вишевековна патња балканских народа и оствари коначно ослобођење из окова труле феудалне империје, Болесника на Босфору – Османлијског царства. Краљевина Србија је у овај рат кренула са 288.000 војника, практично свом војном силом коју је у том тренутку могла да окупи. У складу са ратним плановима Србије, војска је била распоређена у пет групација. Врховни командант је био краљ Петар I Карађорђевић, начелник Штаба Врховне команде генерал Радомир Путник, а његов помоћник генерал Живојин Мишић. Првом армијом командовао је престолонаследник Александар Карађорђевић, другом генерал Степа Степановић, трећа армија је била под командом генерала Божидара Јанковића, а Јаворском бригадом

је руководио потпуковник Миливоје Анђелковић. Генерал Михаило Живковић – Гвоздени, командовао је Ибарском војском, снаге 22.000 војника, која је требало да наступа долином Ибра, до Новог Пазара, а затим, када ослободи Косовску Митровицу, настави ка Метохији.

Косовска Митровица је ослобођена 27. октобра 1912. године. Одмах по ослобођењу, генерал Живковић организује војну управу у граду. У писму које је 6. новембра 1912. генерал Живковић, под ознаком *Команда Ибарске војске – службено*, упутио Митрополиту Димитрију, описује се стање које је српска војска затекла по доласку у Митровицу:

„Ваше Високопреосвещенство уважени архијастири!

Дозволиће ми Ваше Високопреосвещенство да му се као Командант Ибарске Војске обратим овде са неколико речи, тим пре, што по освојењу ових крајева, од стра-

не наше храбре Српске војске, црквена управа по канонима припада Вашем Високопреосвещенству и сабору Србијских архијереја, а ипак, како сазнајем епархија Рашко – призренска није имала, нити сада у овом тренутку има свога канонског архијереја, те поготову и с тога се морам обратити Вашем Високопреосвещенству за неке ствари црквене природе.

На првом месту изволите примити моје и официра мојих и храбре и послушне војске наше искрене захвалности на благослову и молитвама српске мајке цркве, које је Ваше Високопреосвещенство изволело послати нам на бојиште преко г. Митрополита Нићифора, бив. архијереја Рашко – призренске епархије.

Друго, препоручен ми је, а ја сам и проверио одличан рад и ред у цркви и народу, а нарочито у тренуцима овим сада, свештеника из Митровице, оца Анђелка

Нешића који је велики патријот и Србин, па жељећи му пружити бар морална задовољства, молим Вашу Преосвећеност, да дозволи да се он произведе за протопрезвитеља – тај чин би могао извршити г. Митрополит Нићифор са Вашим саизвлењем.

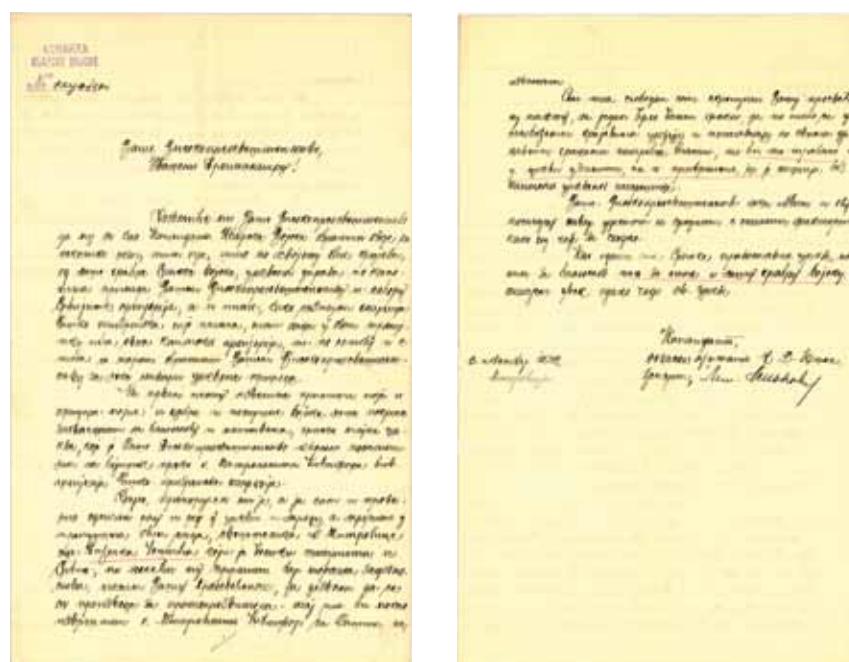
Сем тога слободан сам скренути Вашу преосвећену пажњу на један врло важан факт, да то што се у ослобођеним српским крајевима уређују и постављају по свима државним гранама потребне власти; то би требало и у цркви учинити, ма и привремено, јер је епархија без канонског црквеног старешине.

Ваше Високопреосвећенство нека изволи и ову последњу ствар удесити и средити с осталим факторима како год нађе за сходно.

Као одани син Српске православне цркве, молим за благослов њен за мене и нашу храбру војску, и остајем увек одано чедо Св. цркве.“

Црквена управа у Старој Србији и Македонији била је под јурисдикцијом Цариградске Патријаршије, но Митрополија рашко-призренска, којој припада и Косовска Митровица, није имала свог архијереја, с обзиром да је Митрополит Нићифор Перић умировљен 1911. године. Иако је Гаврило Дожић формално био посвећен на епископски трон, он и даље није имао практичну управу над епархијом, због затегнутих дипломатских односа Србије и Црне Горе и Цариградске Патријаршије. Ипак, генерал Михаило Живковић истиче потребу да се у граду што организује црквена управа, јер то види као један од основних услова за нормалан живот у новоослобођеним крајевима.

У свом одговору од 14. новембра, Митрополит српски Димитрије истиче своју велику радост на успесима српске војске. Истовремено, извештава генерала Живковића да црквена управа, ипак, и даље припада Цариградској Патријаршији, или да би ствари везане за црквену управу могао да уреди Митрополит скопљански Вићентије Крчић, такође прослављени родољуб и по-

тоњи страдалник убијен од стране Бугара 1915. године.

„Господине ќенерале,

Ваше писмо од 6. новембра т. г. увећало је Нашу велику радост, која је последица успеха наше храбре и славом увенчане ибарске војске, којој сте Ви, господине ќенерале, са својим познатим јунаштвом на челу, и која је имала ту ретку срећу да после петстогодишњег жаљења светог Косова освети пале борце ‘за крст часни и слободу златну’.

Ваше писмо у коме Нам саопштавате захвалност своју, г. г. официра и наше храбре војске на благослову и молитвама учинило је врло пријатан утисак на Нас.

Спречен болешћу ових дана нијесмо могли одмах одговорити Вам на писмо, али Божјом милошћу допуштено Нам је учешће у радости свесрпског народа због великих догађаја наших дана, наших јуначких официра и наше храбре војске, и ево журимо да Вам на писмо одговоримо.

Радосни што Вам српско свештенство и тамо олакшава напоре у пословима Ваших тешких задатака слажемо се с тим, да би свештеника Анђелка Нешића, из Митровице, као патријоту и Србина, виљивим знацима црква требала да одликује, али ако се Српска црква тамо за сад управља црквеним по-

главарима новоослобођених крајева, то Вас молимо да се да предлогом за одликовање свештеника Анђелка обратите Њ. В. Митропол. Скопљанском Господину Вићентију, који уколико смо извештени отпраљва и послове упражњене Рашко-призренске епархије.

По споразуму са Владом Њег. Вел. Краља наша црква из досадашњих области наше Краљевине не треба још да улази у чисто црквене послове новоослобођених крајева јер се налази да би се тиме могла изазвати осетљивост цариградске цркве. Треба даклеочекати до коначног уређења и споразума с Патријаршијом за новоослобођене крајеве.

Осећајући особито задовољство што Нам се поводом Вашег писма указала поново прилика да Вам саопштимо Наше најтоплије жеље и молитве: да Милостиви Бог и даље својим штедрим даровима обасиље целу српску војску...“

Тек након ослобођења старих српских крајева 1912/13. и Другог балканског рата (1913. године) Србија и Црна Гора ће добити уређенију црквену управу на овим просторима, која ће ипак остати под јурисдикцијом Цариградске Патријаршије све до обнове Српске Патријаршије, након Првог светског рата.

Писмо генерала Михаила Живковића

Топлички устанак – нејач против силе и оружја (24. део)

Одвели су око 4.000 сељака

Антоније Ђурић

После гашења устанка, кад је бугарска, немачка и аустроугарска сила навалила на ове крајеве, хватајући и убијајући устанике и народ, Шелмић је успео да умакне свим потерама, али не задugo

„**Y**непосредној близини Дебра, у једној шуми, наиђосмо на једног старца који је секao дрва. Упитасмо га куда води пут за Битољ. Он нас упита: „Шта ће вам Битољ?“ Казасмо му да смо Бугари и да хоћемо на фронт. Старац на то рече: „Какви Бугари! Ви сте Срби! Вама не треба Битољ, већ најближи пут до фронта, а најближи вам је пут на Ресан, који је одавде удаљен шест сати хода, а до Битоља има пет дана. Дакле, идите овим путем све десно и дођићете у Ресан...“

Ишли смо тако све ноћу, док не наиђосмо на бугарске положаје. Бугари су пуцали из својих ровова који су били покривени камењем, а са противне стране на њих је дејствовао један митраљез. Непримећени прећосмо бугарске ровове и крену smo у правцу одакле је дејствовао митраљез. После кратког времена дођосмо близу бугарске предстраже, где је било око 100 војника. Зато ударисмо мало десно. Наиђосмо на рововске жице, где се заплетосмо. Жица и плехови на њој зазвоне и на тај звук из ровова опале на нас палјбом из пушака. Зато сви полегосмо испод жице и ту осталосмо до сванућа. Приликом ове пуцњаве рањен је у бутину Прока Планић.

Кад је зора избила, ја сам се дигао испод оних жица и пошао према нашим рововима. Ту преда ме изађоше руски војници, који по оделу и говору утврдише да сам Србин. За мном су дошли Прока

и Влајко. На том сектору налазио се 4. руски пук. Ту смо код војника остали у рововима до мрака. Кад је мрак пао, извели су нас из логора и одвели у једно село у штаб пукова. Овај нас је питао како смо прешли кроз позиције и када. Све смо му испричали. Он је из нашег причања закључио да смо ми неки шпијуни. Наредио је да нас одатле спроведу у неко село и предају француској полицији, где смо затекли и једног Србина који се из наших објава уверио да нисмо шпијуни. Француска полиција, тог истог дана, с једним жандармом упутила нас је Лерин, једном француском генералу.

Кад смо изашли пред генерала, он је узео оно писмо Косте Војиновића нашој Врховној команди. Потом нам генерал рече да смо добри војници и да можемо отићи у кафану и тамо узети за јело и пиће што год пожелимо, и да ће он све то платити.

Генерал нам је вратио оно писмо за Врховну команду, па нас је потом предао нашем поручнику у Лерину...“

Овде ћемо навести сведочење Ђорђа Тодоровића, болничара 3. резервне болничке чете у Микри, иначе родом из Прилепа, који је из бугарске војске пребегао:

Одвели су око 4.000 сељака

„Кад се побуна у Србији десила у фебруару и марта 1917. године,

ја сам био у Једрену. Кад сам из Једрена, у првој половини марта упућен на фронт, видео сам на железничкој станици у Софији око 4.000 Срба сељака. Они су чекали воз, да би били потоварени и негде интернирани. У Нишу сам преданио 15. марта и видео чаршију потпуну затворену јер је, због поменуте побуне, свакоме било забрањено да из кућа излази. И кафане и радње биле су затворене.

Кад сам стигао на битољски фронт, имао сам прилике да слушам од бугарских војника, који су били употребљени за угушивање побуне, шта је све у Србији том приликом рађено. Они су причали како су по селима хватали прво попа, председника, деловођи и, уопште, све трезвеније људе, па их потом истеривали пред село и испитивали из којих су кућа побуњеници.

Онда су их убијали из пушака. Сваку кућу за коју су сазнали да је из ње било побуњеника палили су, а чељад убијали. Дешавало се да се ватра преносила сама од себе на друге куће, те су на тај начин многа села пострадала. Причали су ми бугарски војници како су им команданти одобравали да чине све могуће злочине као што су убиства, пљачке, силовања.

У Нишу сам морао да предамим зато што је за неко време био прекинут железнички саобраћај на прузи Ниш – Врање, јер су побуњеници минирали мост код Џепа...“

Борци Јабланичког комитског одреда (извор: Политика)

Ножем у леђа

Потресна је судбина 40-годишњег Јанка Шелмића из села Трбуња код Блаца. Повлачећи се са српском војском кроз Метохију према Чакору био је рањен, па се после месец дана, идући преко пропланака, још квартрећи, домога свог села и своје куће, у којој је зацелио рану.

Међутим, кад је букнуо Топлички устанак, Јанко Шелмић је негде нашао пушку и придружио се устаницима у Куршумлији. Учествовао је и у ослобођању Прокупља и Блаца. У ослобођеном Блацу је за команданта места постављен Вучко Пантић, а за његовог ордонанса Јанко Шелмић.

После гашења устанка, кад је бугарска, немачка и аустроугарска сила навалила на ове крајеве, хватајући и убијајући устанике и народ, Шелмић је успео да умакне свим потерама, али не задуго. У априлу је ухваћен заједно са Светозаром Ђорђевићем и Радосавом Вемићем. Аустријанци су ову двојицу одмах убили, а Шел-

**Албум сећања
на наше претке**
1914 | 1918
славни претци срба

**ПОШАЉИТЕ
ФОТОГРАФИЈЕ
НА
СЛАВНИИ
ПРЕЦИМА.СРБ**

мићу су рекли да ће му поклонити живот ако једну њихову јединицу проведе безбедно од Блаца до Куршумлије. Занимљиво је да су они о њему знали готово сваки детаљ, чак и то да је био ордонанс Вучка Пантића, па и да је био веза између устаничких веза и да одлично познаје ове крајеве. Шелмић је пристао, надајући се да ће уградити прилику да умакне. Али,

кад су били на пола пута, у шумама села Тмаве, Аустријанци су му забили нож у леђа...

Родбина, која је трагала за њим, нашла га је после неколико дана, покупила измасакриране остатке и пренела на гробље родног села. О петоро нејаке деце, у тешкој оскудици, бринула је његова жена Роса.

— наставиће се —

Велики рат

Велики рат:
Полазак за Солун
(фото: Архива РТС)

Одлазак српске војске са Крфа

„Идите, децо! Цео Крф вас обожава и прати на пут ка срећи ваше домовине!“

Пред налетом непријатељског Молоха, а у борби за голим опстанком народа и државе који је крајем 1915. пошао у нову „Велику сеобу Срба“, преживела „војска мртвих“ помислила је да се спас налази „на дохват руке“, када је угледала обале јонског острва Крфа. Спас је и био ту. Крф је постао „Србија у малом“ или „Србија у егзилу“, јер се на једно острво преселила цела једна држава. Локалне власти уступиле су зграду Националног театра Народној скupштини Краљевине Србије и у поменутом здању одржаване су седнице српског народног представништва од 19. јануара 1916. до 19. новембра 1918. год. У хотелу „Бела Венеција“ налазило се седиште српске Владе. Три ћерке власника хотела Јаниса Газиса удале су се за Србе, а једна од њих Аугуста за будућег председника Владе Краљевине Југославије Милана Стојадиновића, који је 20 година касније, 1936. постао и мецена Маузолеја на острву Видо, чиме се премијер

одужио својим страдалним саборцима из Првог светског рата. На Крфу је почeo и рад Народне банке, успостављена су министарства, управа Града Београда и општинске управе појединих насеља. Поред њих, свој рад су наставила и дипломатска представништва, односно посланства савезничких и неутралних држава у рату. Формирана је и основна школа са 290 ученика и Нижа гимназија са 120 ћака. За потребе Српске Православне Цркве, односно Београдске митрополије, Православна Црква на Крфу уступила је своја три храма: Цркву Светог Арханђела Гаврила, Цркву Свете Тројице, и Цркву Светог Николе. Поред настављене делатности старих спортских друштава, попут „Српског мача“ и „Велике Србије“, организован је рад нових спортских удружења и клубова, а приређено је неколико културно-спортивских манифестација, као и фудбалских утакмица са спортским екипама савезничких оружаних контингената.

Опорављена српска војска, од савезника је добила потпуно нову материјалну и логистичку опрему, као и наоружање. Српски војник је обучен у нову, плаву униформу, идентичну униформи француске армије, а поред традиционалне шајкаче, добио је и шлем са уgravirаним грбом Краљевине Србије.

Страхоте окупације

Истовремено, након пораза и повлачења Војске Краљевине Србије, Србија крвари. Одмах након окупације, агресорске власти су се устремиле на оно мало преостале српске интелигенције, свештенства и угледног грађанства. На десетине хиљада припадника привредне елите, трговаца, свештеника, учитеља и професора је похапшено и послато у интернацију, а на хиљаде их је моментално усмрћено. Отпочео је страховити терор над српским становништвом, посебно у бугарском окупационом сектору, који је наредне, 1917. резулти-

рао чувеним Топличким устанком (о чему смо детаљно писали у *Православљу* број 1199). Према извештајима самих аустроугарских окупационих власти, од децембра 1915. до средине 1918. у Србији је убијено око 3.500 грађана, а на основу резултата истраживања анкетних комисија у Царевинском већу Аустрије, на простору окупиране државе је до средине 1917. нелегално уморено преко 30 хиљада људи.

Српски православни свештењици су добили наређење да матичне евидентије воде по грекогријанском, а не јулијанском календару. Власти су мењале чак и градске и сеоске хорониме и називе улица. Забрањен је опстанак било којег трага материјалне културе који би подсећао на присуство духовно-историјског наслеђа српског етоса у Србији. Био је забрањен рад политичких странака, културно-спортивских организација, синдиката, а уведена је и војна цензура, док су сви послови из сфере цивилног правосуђа пренесени у надлежност војних судова. Наставни језик је био српско-хрватски или само хрватски, а писмо искључиво латиница. Иначе, употреба ћирилице је забрањена, једнако у јавном и приватном животу становника Србије, а посебно у пословима службеног, правног карактера. Наставни кадар је биран из редова послужених аустроугарских официра, углавном хрватске народности са подручја Хрватске, Славоније и Босне, а од априла 1916. бившем српском наставном кадру је било дозвољено запослење у школама искључиво на наставним предметима тзв. „ручног рада“, односно техничког образовања или домаћинства.

Повратак у домовину

После успешног опоравка и реорганизације војске на Крфу, највећа жеља српске Владе и опора-

Грчки новинар М. Ландис испратио је српску војску речима: „Идите, децо! Ето, тим изразом наши славни преци су се опраштали од своје јуначке деце кад би ови полазили у славу. И тај израз више него ма где, доликује да се један упути вама – племенита децо храбре и славне Србије. Идите, децо! Цео Крф вас обожава и прати на пут ка срећи ваше домовине!“

вљене војске била је – што брже пребацање војника на Солунски фронт и повратак у напаћену домовину.

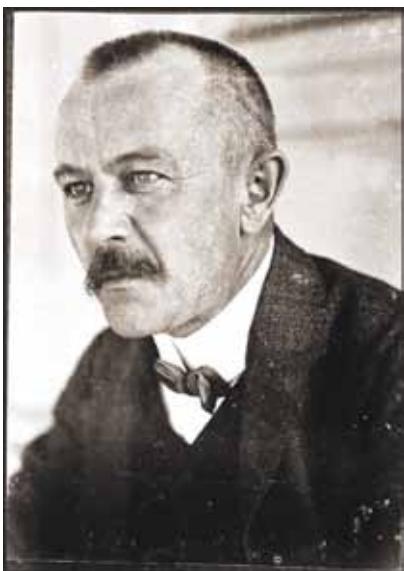
Ратник Божидар Миладиновић сећао се дана када се вратио на Крф после лечења у Бизерти: „На Крф кад смо се, ојачани, вратили из Бизерте, гледао сам један дефиле наших војника. Нисам могао да поверијем да су то они који су се онако јадно, голи и боси, вукли кроз врлети и касније у прихватилиштима. Сад су то били први војници, усправни, сигурног корака, блиставог оружја.

Ту је била и наша војна музика. Музика! Ко је то могао да очекује, ко се томе надао кад се говорило да наша војска више не постоји, да је сломљена, уништена, да постоје само неки 'бедни остаци' који лутају без наде за спас. Тада сам помислио да је ова војска неуништива. Срце ми је заиграло од радости и сузе су ми наврле. Људи око мене били су раздрагани,

весели, смејали су се. Неки су ме гледали с чуђењем: откуда да у овом тренутку, кад се мери снага и лепота ових младића, један њихов саборац плаче?! А ја сам плајао од радости, од онога што сам видео, био сам срећан, сигуран да више нико неће моћи да нас задржи кад кренемо у домовину.“

Укрцавање трупа почело је 13. априла 1916. и трајало је све до 21. маја 1916. год. Српске новине известиле су са испраћаја српских војника са Крфа: „Крфљани и Крфљанке маја 1916. плакали су и благосиљали српске војнике: *Кали ора, съратиоши сервико* (У добар час, српски војници). *Нека вас Бог и јожи, добри Срби, и увек ѹомоћне вама и вашој војсци да се вратиште својим кућама и породицама, које вас тако жељно очекују. И данас и увек ми ћемо се за вас молити Богу као једнаки хришћани са вами.*“

З. Нешић

Јован Цвијић (извор: Политика)

Јован Цвијић и Српска краљевска академија

Софija Божић

Налазећи се на челу СКА више од пола деценије, Цвијић је допринео интензивирању њеног деловања, успостављању тешње сарадње с другим научним установама у земљи и свету, подизању угледа СКА у међународној научној заједници и поправљању њеног материјалног положаја изградњом палате у самом центру Београда.

Српска краљевска академија запазила је и пратила изузетне научне резултате које је Јован Цвијић, утемељивач српске географије, постигао већ у младости, тако да га је, убрзо по одбрањеној докторској дисертацији, примила у своје редове: дописни члан СКА Цвијић је постао 1896, када је имао само тридесет једну годину, а редовни 1899. У СКА је ушао на предлог Јована Жујовића, и то најпре у Академију (данас Одељење) друштвених наука, а затим је изабран за „правог“, односно редовног члана Академије друштвених наука. Приступну академску беседу под насловом „О структури и подели планина на Балканском полуострву“ одржао је на свечаном сконопу СКА 2/14. јануара 1900. коме су, поред чланова Академије, присуствовали и Архиепископ српски и Митрополит београд-

ски Инокентије и друге угледне званице. Цвијићев говор био је с пажњом саслушан и на крају бурно поздрављен, а председник СКА Сима Лозанић затворио је сконоп проглашавајући новог академика речима: „Наш нови друг г. др Јован Цвијић приказао је ову своју интересну расправу Академији природних наука на њеном сконопу од 1. децембра прошле године, и том је приликом та Академија изјавила једногласно: да она сматра овај велики рад изабраног академика као један важан нови прилог за познавање склопа и постанка Балканског полуострва, а та нам је тековина у толико милија јер нас ближе упознаје с комадом земље на коме ми живимо. Изабрани академик г. Цвијић испунио је овом расправом погодбе члана 14 основног закона Академијина; зато га по праву, које ми тај члан даје, проглашавам за правог чла-

на Српске краљевске академије и уводим га у сва права њена.“

Чим је изабран за редовног члана СКА, Цвијић је ушао у тек основан (1898) Етнографски одбор, преузимајући рад на испитивању српских села, претходно већ започет у Географском заводу Велике школе. У извештају који је поднео 1900. констатовао је да је испитивање села у Србији већ толико одмакло, да би тај посао ускоро могао бити завршен и заокружен дефинитивним сређивањем прикупљеног материјала и извођењем закључака. Због тога је више пажње посвећено селима у Босни и Херцеговини, Новопазарском санџаку, Црној Гори, Далматији, Старој Србији и Македонији и управо ће у земљама изван Србије, наговестио је Цвијић у извештају, бити тежиште рада следећих година. Ради сконопа потребних података он је направио

Првих осам редовних професора
Београдског универзитета, 1905. године:
Седе слева Јован Жујовић, Сима Лозанић,
Јован Цвијић, Михаило Петровић Алас;
стоје слева Андра Стевановић, Драгољуб
Павловић, Милић Радовановић и Љубомир
Јовановић (извор: Википедија)

од 12. марта 1924. поново је постављен за председника СКА, за период 1924–1926. На тој функцији Цвијића је затекла и смрт, 16. јануара 1927.

Једна од последњих Цвијићевих активности забележена у дневнику његове супруге Љубице, пре него што су здравствене тегобе од којих је дуго патио почеле драстично да се погоршавају водећи га у смрт, везана је управо за Српску краљевску академију: Цвијић је добио веома тежак астматични напад 12. маја 1926, председавајући седницом Академије природних наука. После тога, он се више никада није у потпуности опоравио, проводећи последње месеце живота углавном прикован за постельју, али чак ни тада не одустајући од научног рада коме је био посвећен скоро до самог краја.

Налазећи се на челу СКА више од пола деценије, Цвијић је допринео интензивирању њеног деловања, успостављању тешње сарадње с другим научним установама у земљи и свету, подизању угледа СКА у међународној научној заједници и поправљању њеног материјалног положаја изградњом палате у самом центру Београда. Да се послужимо речима академика Александра Белића, који се у име СКА оправдио са Цвијићем после његове смрти: ова установа била је нераздвојно повезана са животом и радом њеног председника, њен целокупан рад добио је „отисак Цвијићевог духа“, он је био „најснажнија научничка индивидуалност наше Академије од њена оснивања“, и управо је добрим делом његова заслуга то што је Српска краљевска академија „заузела у реду светских Академија достојно место“.

мрежу сарадника: гимназијских професора, трговаца, учитеља, свештеника и других образованијих људи из локалних средина који су радили према методолошким упутствима која је написао 1896. Стварање такве мреже успело је захваљујући чињеници да су се појединци, вођени патриотизмом, добровољно пријављивали за сарадњу. На основу тако прикупљених података настао је читав низ монографија (24) објављених у серијама Академијног Српској етнографској зборника „Насеља и порекло становништва“ и „Живот и обичаји народни“.

Поред рада на испитивању српских села, Цвијић је у СКА био присутан и кроз разне друге активности. У Академији природних наука он је приказивао своја нова дела која су, затим, била штампана у Гласу СКА. Такође, реферисао је о прилозима других аутора. Српска краљевска академија штампала је важна Цвијићева дела и у виду посебних публикација, па је, тако, објавила; *Основе за географију и геологију Македоније и Старе Србије*; *Геолошки атлас Македоније и Старе Србије*; *Језера Македоније, Старе Србије и Ейира*; *Антиројеографске проблеме Балканског полуострва*; *Мешанасијазичка крејтања, њихови узроци и последи-*

ице и друга. Један број чланова СКА био је примљен у ту установу на Цвијићев предлог (Живојин Ђорђевић, Милутин Миланковић, Петар Ђорђевић, Иван Ђаја и др.). Цвијић је био ангажован и у преговорима СКА и Југословенске академије знаности и уметности у Загребу око израде *Југословенске енциклопедије*.

Поред тога што је био обављао дужност секретара Академије природних наука, Цвијић је у последњем периоду живота, од 1921. све до смрти 1927, као један од највећих српских научника и у свету познато и признато име на пољу географије, геологије, етнографије, антропогеографије, заузимао положај председника Српске краљевске академије. На крају мандата, који је истицао марта 1924, обратио се министру просвете молбом да на функцију председника за наредни период постави неког другог академика, јер ће њега у савесном управљању већ веома разгранатим научним радом Академије и започетим подизањем посебне зграде за потребе СКА, ометати велике, дуготрајне обавезе на писању дела *Геоморфологија* и путовање у Париз ради држава предавања на Сорбони. Међутим, Цвијићева молба није била услышена: краљевим указом

Протести српских родољуба муслиманске вере против пресељења седишта југословенског реис-ул-улеме из Београда у Сарајево (1935–1940)

гр Александар Раковић

Израду Закона о Исламској верској заједници Краљевине Југославије формално је иницирао врховни муфтија

Након стварања уједињене југословенске државе Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца (1918), исламски верници су више од десет година остали подељени на Врховно муфијство са седиштем у Београду (које је обухватало некадашње територије Краљевине Србије и Краљевине Црне Горе) и Улема-меџлис са седиштем у Сарајеву за територију Босне и Херцеговине. На челу заједнице са седиштем у Београду био је врховни муфтија, а на челу заједнице са седиштем у Сарајеву био је реис-ул-улема.

Краљ Александар Карађорђевић је сматрао да овакво стање не може да се одржи. Стога је покренута иницијатива за уједињење исламских заједница. Израду Закона о Исламској верској заједници Краљевине Југославије формално је иницирао врховни муфтија, а прихваћено је да врховни верски поглавар уједињене Исламске верске заједнице Краљевине Југославије треба да носи титулу реис-ул-улеме. С тим у вези, краљ Александар Карађорђевић је 31. јануара 1930. прогласио Закон о Исламској верској заједници Краљевине Југославије. Седиште југословенског реис-ул-улеме било је у Београду од 1930. до 1936. године.

Међутим, босанско-херцеговачка верска структура била је против овог решења. Након погибије краља Александра Карађорђевића (1934), у новим политичким околностима отворене су старе поделе. Лидер босанско-херцеговачких

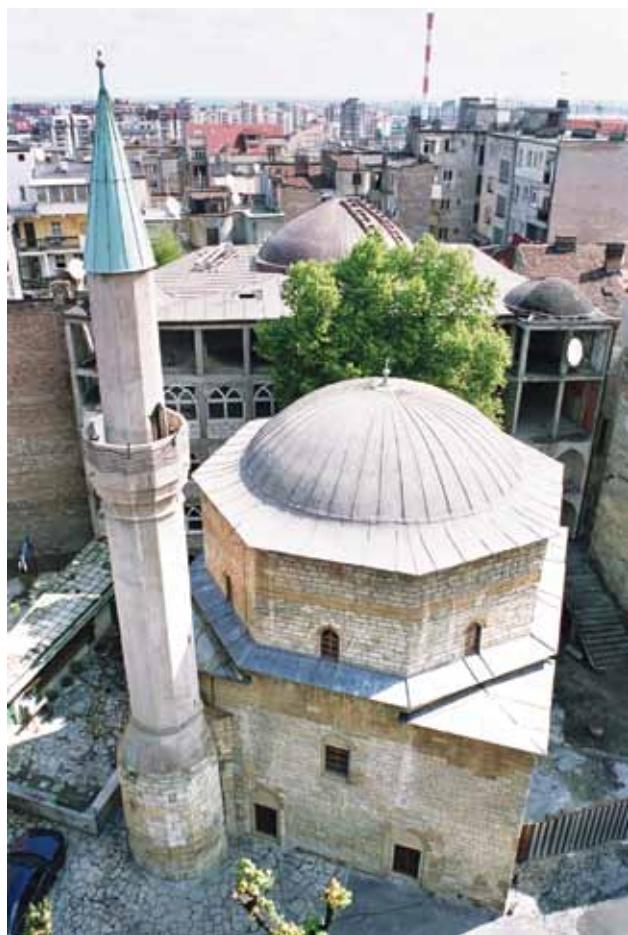
муслимана Мехмед Спахо, који се залагао за аутономну Босну и Херцеговину, тражио је од Милана Стојадиновића да, за улазак у владу, зауврат добије премештање седишта реис-ул-улеме из Београда у Сарајево. Милан Стојадиновић, председник Владе Краљевине Југославије (1935–1939), је због Спахине подршке прихватио да југословенски реис-ул-улема столује у Сарајеву. То је довело до оштрих речи српских родољуба муслиманске вере.

Примедбе је у новембру 1935. дао Мурат Водопић, носилац два државна Ордена Светог Саве и бивши подгорички муфтија. Према Водопићу, наводна мотивација да седиште реис-ул-улеме буде премештено из Београда у Сарајево као „муслимански центар“, изазвало је „негодовање и оправдан револт муслиманског живља јужних крајева јер је, уколико сам могао уочити, једнодушна жеља овамошних муслимана, да седиште Реис-ул-улеме остане у Београду, као центру државе, који се налази на међашњој линији између оба подручја, те тиме подједнако задовољава и једно и друго“.

У јануару 1936. мишљење о преношењу седишта Исламске верске заједнице Краљевине Југославије дао је и реис-ул-улема Ибрахим Маглајлић, који је казао: „Колико год има разлога да седиште Реис-ул-улеме буде у Сарајеву, као једном муслиманском центру, исто толико има разлога да седиште Реис-ул-улеме буде у Београду.“

Против Нацрта уредбе која би „извршила потпуну дерогацију постојећег закона о Исламској верској заједници“, оштро је 22. јануара 1936. наступио народни посланик Југословенске народне странке Мустафа Мулалић. Овај политичар српске националности и муслиманске вероисповести упутио је интерпелацију председнику Народне скупштине Краљевине Југославије у којој је, поред осталог, стајало да је Стојадиновићева влада изабрала да преко Закона о Исламској верској заједници „искаже сву своју суревњивост на плодоносни рад шестојануарског режима“. Мулалић је подсетио да је „постављење [првог реис-ул-улеме у Београду] извршено Указом и потписом Блаженопоч. Витешког Краља Ујединитеља, а свечано устоличење попраћено његовим хисторијским речима: 'Поздравите моје муслимане и реците им да од мене немају бољег пријатеља'“.

У писму које је из Скопља министарству правде упутио Неџиб Абдурахмановић (10. децембар 1940), посебно је подвучено да седиште југословенског реис-ул-улеме треба да се налази у Београду, „престоном граду и центру наше Државе“. Даље, „са пресељењем Врховног верског старешинства, односно са преносом седишта Реис-ул-улеме из Београда у Сарајево, као и са доласком Фехима Спахе на положај Реис-ул-улеме, настао је један период опадања у верским и вакуфским питањима Јужне Србије“, а „ова груба

Бајракли џамија, седиште југословенског реис-ул-улеме (1930—1936)
(извор: Википедија / wikimedia.org)

и тешка грешка почињена је само из уске и покрајинске тенденције, те би било потребно да се ова грешка исправи“. Даље, „Муслимани Јужне Србије, Црне Горе и Санџака, који сачињавају преко један милион нашег верног и поштеног народа, ниуколико нису задовољни са садашњим седиштем Врховног верског старешинства и они су због тога у осећајима апсолутно погођени што им се је овако, путем закона, учинила неправда да се Сарајево налази и буде седиште Реис-ул-улеме. Уверен сам да и поштени свет мусимански у Босни и Херцеговини увиђа ову неправилност, те је потписати мишљења да и ову неправду треба исправити што би јако задовољило мусимански свет у коме би се још више повећала благодарност и вера према својој Држави и Отаџбини“.

Апели пристигли 1935. и 1936. да се заштити седиште југосло-

венског реис-ул-улеме у Београду и реис-ул-улема Ибрахим Маглајлић нису уродили плодом. Уредбе са законском снагом о изменама и допунама Закона о Исламској верској заједници Краљевине Југославије усвојена је 28. фебруара 1936, и њом су стављени ван снаге Закон о Исламској верској заједници Краљевине Југославије и Устав Исламске верске заједнице Краљевине Југославије из 1930. године. Нови Закон о Исламској верској заједници Краљевине Ју-

гославије и нови Устав Исламске верске заједнице Краљевине Југославије донети су 1936. године. Реис-ул-улема Ибрахим Маглајлић је пензионисан. Фехим Спахо, Мехмедов брат, изабран је 1938. за југословенског реис-ул-улему са седиштем у Сарајеву. Пресељење седишта реис-ул-улеме у Сарајево укрутило је тамошњу Исламску верску заједницу с политичком агитацијом мусимана за верско-просветном аутономијом. Широм земље с положаја су скидани верски службеници Исламске верске заједнице српске националности или просрпских погледа.

Мехмед Спахо је вршио притиске и на рад улема-меџлиса у Скопљу, доводио је у питање тамошње изборе у Исламској верској заједници, посебно се устремио на Февзију Хамзића, вакуфског директора и наiba у Скопљу. С друге стране, Мурат Водопић је

у априлу 1936. писао да је именовањем Февзије Хамзића за наiba у Скопљу „најбоље погођен општи интерес, како са гледишта Исламске заједнице тако и са националног и државног“. Февзија Хамзић се у писму Милану Стојадиновићу (2. март 1938) жалио на везе Мехмеда Спаха и албанског политичара Ферхата Драге, који су радили против интереса „мусимана словена на Југу“. Хамзић је нагласио да му је, зато што служи „српској националној мисли, исламском свету и држави“, Мехмед Спахо замерио речима: „што сам се [Хамзић] везао за Шумадију, и што је реч Београда за мене меродавнија од Сарајева и Њега“. Спорне везе браће Спаха са албанским сепаратистима догађале су се и у Новом Пазару. Реис-ул-улема Фехим Спахо се у октобру 1938. снажно замерио „[српски и/или југословенски] национално оријентисаним“ мусиманима у Новом Пазару када је приликом посете граду одбио да преноћи у хотелу Врбак, већ је приватно преспавао код Аћифа Хаџиахметовића Ђлутие (Аћиф Ефендија).

Милан Стојадиновић је 5. фебруара 1939. окончао мандат председника владе, а Мехмед Спахо је умро 29. јуна 1939. До стварања коалиционе владе Спахо је био политички лидер босанско-херцеговачких мусимана, а од реорганизације Исламске верске заједнице која је извршена под његовом контролом запосео је мусиманска верска питања. Седиште југословенског реис-ул-улеме било је у Сарајеву од 1936. до 1941, а Фехим Спахо је 1941. постао реис-ул-улема у Независној Држави Хрватској.

Милан Стојадиновић је погрешио када је дозволио да се седиште Исламске верске заједнице Краљевине Југославије изости из Београда у Сарајево. Због краткорочног политичког добитка начинио је национални губитак. Предао је сепаратистима Исламску верску заједницу Краљевине Југославије.

Јединствен библиофилски феномен са огромним доприносом српској култури и духовности

Фото: politika.rs

Адлијаш – Библиотека Лазић

Ранка Маџаревић

Направити библиотеку у кући, значи подарити јој душу.

Цицерон

Библиотека Лазић је највећа приватна библиотека у Србији и региону која броји више од милион наслова, и више хиљада занимљивих предмета и раритета. Циљ *Адлијаша* (невладиног, непрофитног Удружења грађана) је унапређење и очување српске културе и уметности. *Адлијаш* свој рад темељи на традицији, породичном наслеђу и безусловној љубави према књизи. У Основачком одбору су имена угледних личности из културе – Милован Данојлић, Перо Зубац, Љубивоје Ршумовић, Филип Давид, Матија Бећковић, Емир Кустурица, Љубомир Симовић и многи други.

Породица Лазић пуних девет генерација негује библиофилско сакупљање књига и на тај начин пружа огроман допринос српској култури. Библиофилско сакупљање књига је различито од уобичајеног поседовања и сакупљања књига за читање. Библиофили трагају за раритетима – нпр. Гутенберговим Библијама, првим и ретким издањима, књигама различитих облика, материјала и тематика. Труде се да сачувају књиге са што мањим

оштећењима и да их презентују као релевантно сведочанство одређеног периода историје. Изнад свега, реч је о поштовању књига и људи који су их поштовали, сакупљали и чували кроз векове.

Библиотека у 19. и 20. веку

Традиција сакупљања књига у породици Лазић потиче с почетка 18. века, када је то почeo да чини свештеник Михајло Лазић. Библиотеку је први пут за јавност отворио Александар Лазић у Куману поред Зрењанина (1882), у знак подршке независности Србије и присаједињењу Војводине Србији. Током Првог светског рата, тадашњи власник библиотеке Лука Лазић трајно прелази у Србију и придружује се српској војсци. Желећи да сачува највредније књиге из библиотеке, он их ушива у гуњ и тако пролази албанску голготу и стиже у Драч где је његов брод торпедован, а он био приморан да скочи у море. Том приликом већи део књига је страдао. Касније, на Крфу и у Солуну, Лука сакупља српску избегличку штампу и тако је настала данашња *Колекција ратне*

штампе, једна од највећих у региону. Поред војних одликовања, за културни рад Луку Лазића је 1929. године Краљ Александар I Карађорђевић наградио Златном медаљом за грађанске заслуге. Између два рата Библиотека доживљава процват и броји око 20 000 наслова, а Лука организује мрежу за разношење књига и новина бициклима (изнајмљивање и продају) по Банату. Услед несташице папира, читаоци су цепали листове из књига како бих их користили за разне свакодневне потребе, а Лука је то надоместио тако што је странице које су недостајале преписивао и прецртавао.

Током Другог светског рата, Немцима је била неопходна мрежа за разношење прогласа са фашистичком пропагандом и за то су желели да користе постојећи систем породице Лазић. Лукин син Милорад није задобио њихово поверење, па за те послове узимају супругу Даницу, која је четири године паралелно радила и као сарадник партизана и преносила *Нашу борбу*. После завршетка рата комунистичке власти одлучиле су да национализују

Фото: newsweek.rs

Фонд Библиотеке је подељен у више десетина колекција. Издвојићемо само неке од најзанимљивијих – Колекција старих и ретких књига (више од 300 књига пре 1800. и више од 10 000 ретких књига које се чувају у посебном трезору); Колекција ратних издања, која броји више од 300 књига из периода Великог рата и више од хиљаду бројева периодике штампане у том времену

Библиотеку. Лука и Милорад су у кући крили и фашистичку ратну литературу, због које су могли да им заплеле све књиге. Тада се породица заветовала да ниједну књигу неће уништити због њеног идеолошког садржаја, јер је и та зличиначка, окупаторска литература део историје и, као та ква, треба да буде сачувана као сведочанство једног времена. Да би је спасили, све књиге проблематичне садржине су закопали испод њиховог винограда, па их комунистичке власти никада нису пронашле.

Библиотека у 21. веку

Данас Библиотеком руководи Виктор Лазић, адвокат, писац, полиглота. Он је Библиотеку, која је у његовој породици девет генерација, инкорпорирао у *Аглијаш* у оквиру кога се налази и Музеј српске књижевности и Музеј књиге и путовања. *Аглијаш* тренутно поседује више од милион библиографских јединица и више хиљада раритета. Библиотека је добила благослов Његове Светости Патријарха српског Иринеја, и успешно ра-

ди и шири своје фондове. У Музеју путовања посетиоци могу да виде развој штампе и писане речи, различите облике књига у свету. У сталној поставци може се видети више од 300 књига датираних пре 1800. г., књиге на штапићима од бамбуса, књиге од пиринача, свиле, колекције минијатурних књига од којих је најмања 3,5 мм. Најстарија књига је из 1580. године, а фонд садржи и преко 400 примерака Библије на различитим језицима, богато црквено књижевно наслеђе и рукописне богослужбене књиге. У Музеју српске књижевности доступни су материјали српских књижевника, као што су нпр. рукопис књиге *Сијоредно небо* Васка Попе, рукопис песме Тина Ујевића, прво издање *Ламениш на Београдом* Милоша Црњанског, велики број личних предмета значајних писаца.

Фонд Библиотеке је подељен у више десетина колекција са више стотина подколекција. Издвојићемо само неке од најзанимљивијих – Колекција старих и ретких књига (више од 300 књига пре 1800. и више од 10 000 ретких књига које се чувају у посеб-

ном трезору); Колекција ратних издања, која броји више од 300 књига из периода Великог рата и више од хиљаду бројева периодике штампане у том времену, као и колекције из Другог светског рата; Колекција светских религија; Колекција Србије, итд.

Библиотека садржи и *Дом лепиша* у ком се налазе легати значајних српских личности као што су: Милован Данојлић, Пера Зубац, Павле Вуисић, Миодраг Павловић. *Аглијаш* припрема и отварање Музеја Новосадске радије у Новом Саду, у кући професорке енглеског језика Илеане Чура, којој је у Новосадској радији убијено шеснаесторо чланова породице. *Аглијаш*, у сарадњи са САНУ и Удружењем књижевника Србије, до сада је поклонио више од 500 000 књига у више од 120 институција од којих су и Библиотека манастира Хиландар, библиотеке на Косову, школске и сеоске библиотеке широм Србије. Несумњиво је да Библиотека Лазић представља јединствен библиофилски феномен и да је својим радом и упорношћу дала огроман допринос српској култури и духовности.

Црквени јулијански календар за сва времена

Др Радомир Милошевић

Смедерево : Newpress, 2016

276 стр. ; илустр. ; 24 см

ISBN: 978-86-87965-49-2

Yиздању смедеревског графичког предузећа NEW-PRESS изашла је књига *Црквени јулијански календар за сва времена*, која приказује суштину црквеног календара. Ова вредна публикација може да се сматра као наставак и сублимација претходних радова др Радомира Милошевића: *Календарографија и хронологија*, Смедерево 2005; *Православна пасхалија*, Смедерево 2005; и *Светој иисмо у богослужењу Православне цркве*, Смедерево 2015. Ово дело је утапони камен свештеничког живота и труда дугог 55 година проте Радомира, који је књигу посветио својим професорима из Богословије Светог Саве у Београду.

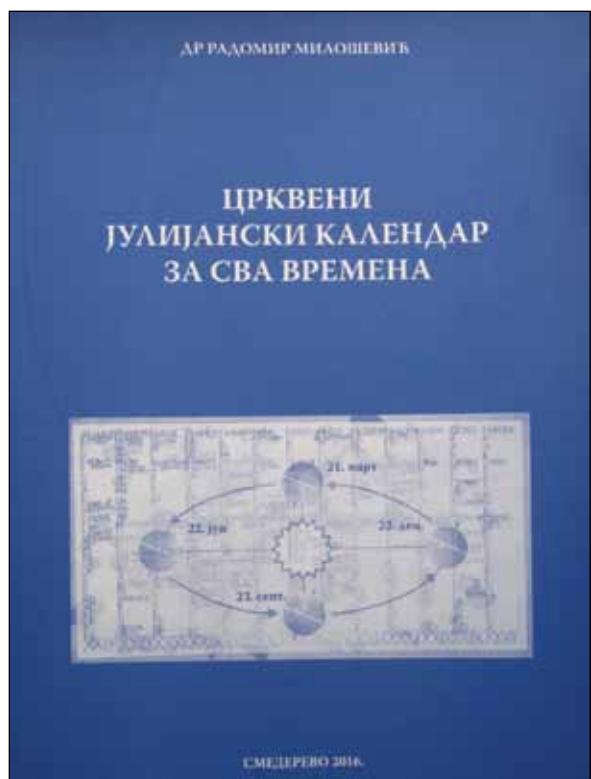
После предвора др Радомир Милошевић у неколико одељака приказује теме везане за прављење црквеног календара. Прво говори о појму времена, а затим и о појму календара. Детаљно приказавши настанак јулијанског календара са свим његовим добним странама (астрономска основа) и манама (нетачан рачун у дужини године), из ове књиге сазнајемо да између јулијанског и црквеног календара не може да се стави знак једнакости иако су у тесној вези. Зашто? Јулијански соларни календар је статичан, заувек фиксиран, без еластичности, а Црква има празнике који „шетају“ у два (триодски празници) па и у три

месеца (Вазнесење Христово, 30. април – 3. јун). Митејске непокретне празнике Црква је лако унела у јулијански календар, али проблем је настао са покретним, односно са датумом прослављања Васкрса и осталих празника зависних за празник над празничима, јер су ослоњени на јеврејски лунарни календар. Веза између та два календара био је 1. март јулијанског и 1. нисан лунарног календара, који се некад поклопе и славе истог дана, али потом се разиђу. Зато је за непокретне празнике јулијански календар уклопљен у црквени, а покретни су само ослоњени на јулијански.

Месецослов, тј. преглед непокретних празника јесте посебно поглавље у овој књизи при чему је, осим митејских, за сваки датум унето и неколико светаца који немају службу. За све њих су сажето дати житијски подаци (световно занимање, година смрти или бар век у коме су живели). Тиме је прота Милошевић показао да је спасење могуће у сваком занимању и у сваком историјском раздобљу.

Пасхалија, тј. преглед покретних празника, показује њихово кретање кроз календар. Спој непокретних (месецослова) и покретних (пасхалија) празника у једну целину даје црквени календар за једну одређену годину.

Азбучна пасхалија на описан начин у књизи показује кретање покретних празника током године и однос са непокретним празничима у време триода (посног и цветног). Детаљан приказ

је учињен у 35 поглавља названих по пасхалним словима, јер Васкрс може да падне у 35 датума (22. март/4. април – 25. април/8. мај). Празници у шеми азбучне пасхалије лоцирани су на два начина:

а) Покретни празници: припремне недеље за пост и недеље Великог поста, Васкрс и недеље Пентикостара закључно са недељом Свих светих дати су по датуму, зато што је њихов положај у *Триоду* познат. По датуму наведене су и све посебне недеље: Отаца првих шест Васељенских сабора, Отаца Седмог сабора, недеље Праотаца, Отаца и Богоотаца.

б) Непокретни празници: обе грађанске Нове године, Божић, Петровдан и Успење Пр. Богородице дати су само по седмичном дану, Сретење и Сабор Три јерарха, смештени су по дану и положају у *Триоду*, с обзиром да су њихови непокретни датуми познати. По положају у *Триоду* дати су Севастијски мученици, великомученик Георгије, равноапостолни Кирило и Методије, цар Константин и кнез Лазар.

Бесконачна пасхија пружа све податке о покретним празницима на статистички начин за период од 532 године, тј. цео круг Великог индиктиона. Непокретни празници су изостављени.

Календари су последње поглавље ове књиге у коме су изложене све варијанте црквеног календара. Има их укупно 35, јер је толико датума у које Васкрс може да падне, али у две подваријанте: једна је за просте године, а друга за преступне године. Овај одељак учинио је неке квалитативне измене у односу на званични календар Српске Православне Цркве, али с поштовањем богослужбених књига и типика и по угледу на календарску праксу Руса и Грка.

Карактеристика публикованог календара у издању др Милошевића јесте да су изостављени бројни народни термини: Јовандан, Никольдан, Туциндан, Младенци, Детињци, Материце као непотребни и оптерећујући за календарску шему. Милошевић наглашава да црквени календар мора да доноси исправне називе како су наведене у богослужбеним књигама и календар мора да буде водич верних кроз годишњи круг празника, али и кроз житијске описе празника. За Младенце је у напомени испод текста дато образложение да минејска служба не пружа основ за народни назив, а – уз то – није га било у календарима из XIX века. Задржани су једино Бадњи дан, Спасовдан, Видовдан, Крстовдан и Божић, али на крају дневне одреднице.

Минеј је у овој књизи поштован до крајњих граница. Велики празници штампани су црвеној бојом у верзији болд, заповедни празници само црвеном бојом у нормал верзији, празници са бденијем и полијелејем штампани су црном бојом у болду. На локално поштовање неких светаца није обраћена пажња. Одреднице претпразништва, попразништва и оданија стављене су на почетку дневне одреднице, а не на крају и то у загради каква је пракса у Српској Цркви. Из једноставног разлога – њихова служба има предност у односу на службу минејског свештеника. Посни тириод и Пентикостар поштовани су где је то било потребно и где њихова служба има предност у односу на дневног свештеника из Минеја. На крају издања налази се веома користан речник мање познатих појмова.

Књига др Радомира Милошевића веома је корисна и за истраживаче-литургичаре, свештенослужитеље и за лаике, јер пружа могућност упознавања и коришћења црквеног календара у разним приликама.

Слизај Духа Светога на Апостоле –
Педесетница (извор: епархија-зička.rs)

О једној (не)правилности у изговору молитве *Царе небески*

Молитва *Царе небески* је једна од најчешћих молитава како у богослужбеним књигама, тако и у молитвеницима за келијска правила. Ипак, постоји недоумица на коју би требало обратити пажњу.

Наиме, реч је о обраћању: *Царе небески, Ушешишельу, Душе истине*. Овако стоји у *Служебнику* (издање Светог Архијерејског Синода СПЦ 1998, стр. 54). Реч „Душе“ је исписана са великим почетним словом. Тако је и у *Служебнику* из 2007. г. (стр. 14). У јелинском тексту стоји **τό Πνεύμα τίς αλπθείας** (IEPATIKON, издање из 2009, стр. 46). У црквенословенском тексту пише **дүшे истины** (Часословъ, издање Светог Архијерејског Синода СПЦ 2009, 24). Ако погледамо начин писања почетних слова у реченичком току на црквенословенском језику, видићемо да се у богослужбеним књигама и речи као што су Господ, Бог, Троица, Христос, пишу малим словом. Тиме је јасно зашто је у овом језику и реч обраћања Духу Светом исписана малим почетним словом.

Дакле, реч је о **Духу истине**, а не о **души истине**. Стога је посебно важно обратити пажњу на изговор. Уколико употребимо краткосилазни акценат (``) чућемо да је реч о обраћању Духу Светом. Употребимо ли дугоузлазни акценат (') личиће као да се обраћамо души. Испада да се у том случају молимо души. О непредањском карактеру овакве ситуације нема потребе говорити ништа више од тога до да се упозори на исповедање идолопоклоништва.

Обраћајући се Духу Светом ми остајемо на тлу црквеног Предања, као и граматичке исправности. Важност је посебно наглашена чињеницом да је ово молитва која се изговара на почетку Свете Литургије скоро у целом годишњем богослужбеном кругу.

Свети Оци су често наводили аналогију да у односу према Богу треба имати пажње и усрдности бар онолико колико бисмо имали према неком овоземаљском владару када би се нашли у његовој близини. Наш Господ је Цар над царевима. Не тражи од нас да Га се плашимо, али би било лепо да покажемо љубав и пажњу када му се обраћамо.

НАУКА, УМЕТНОСТ, КУЛТУРА...

Маријана Пејровић

НАЈАВА

Васкршњи концерт Дивне Љубојевић и хора „Мелоди“

По први пут од оснивања Дивна Љубојевић и „Мелоди“ ће одржати Васкршњи концерт, јер ће бити одржан у Светлој седмици. То што ће наступ бити у седмици после Васкрса – најавила је уметница – знатно ће обогатити репертоар. Концерт ће бити одржан 20. априла 2017. године у Сава центру у Београду.

Прошлогодиши концерт у Сава центру био је успешно организован и изведен аудио-визуелни догађај, па са разлогом треба очекивати квалитетан наступ и ове године.

НАЈАВА

Осми фестивал фолклора Срба са западне стране Дрине „Шири ми се моје коло мало“

У Београду ће 13. и 14. маја 2017. године бити одржан Осми фестивал фолклора Срба са западне стране Дрине под називом: „Шири ми се моје коло мало“ у организацији Културно-уметничког друштва „Крајина“ из Београда. Осми фестивал

БЕОГРАД Насиље у огледалу историје и религије

Трибина на тему „Насиље у огледалу историје и религије“ одржана је 27. фебруара 2017. г., првог дана Великог поста, у послеподневним часовима, у библиотеци „Свети Сава“ у Земуну. Ову трибину организовала је Јована Стојановић у саорганизацији Одељења вероучитеља за дијалог у култури Катихетског одбора Архиепископије београдско-карловачке.

Публици веома различитих профиле, узраста и интересовања, своја размишљања на ову тему изнели су Јована Стојановић – МА историчар, др Раствко Јовић – доцент Православног богословског факултета на Катедри за канонско право и хришћанску социологију и Велибор Мартиновић – дипломирани теолог и археолог. Разговор са предавачима водила је Милица Ракић. Широка тема усмерена је у правцу разматрања насиља у породици, вршићаког насиља и насиља над женама, као најчешћих облика насиља – кроз призму историје, библијских сведочанстава и канонског наслеђа Цркве.

Предавачи су сваки из свог угла говорили о проблему. Јована је навела историјске чињенице које нам сведоче да је насиље одувек проблем човечанства, а да се кроз различите временске периоде остварује на формално различите начине. Велибор је потврдио један овакав став навођењем различитих старозаветних прича које нам говоре о насиљу, као и односу старозаветног човека према истом. Раствко је употребио разговор новозаветним богословским претпоставкама које се односе на Христов однос према насиљу, као и навођењем неких занимљивих канона Цркве о питању насиља над женама.

Коначни закључак јесте да начин на који треба да се породично, вршићако као и насиље над женама решава, јесте превасходно путем подизања свести друштва о овом проблему. Видимо да нам 21. век упркос врхунским дометима човечанства у области људских права, ипак није донео значајан напредак по овом питању, или да он, пак, није довољно остварен. На жалост, технолошки прогрес није пропраћен адекватним и реципрочним напретком у области међуљудских односа.

Бројни коментари и питања која су упућена предавачима сведоче о значајној заинтересованости за ову тему. Општи утисак је да је потребна једна серија предавања на ову и сродне теме – у којима би говорници у дијалогу са публиком имали слободу да изразе своје бојазни, ставове, као и могуће конструктивне предлоге, а све у циљу промене свести друштва о овом проблему.

Милица Ракић, вероучитељица

фолклора биће одржан у склопу културних манифестација које подржавају Влада Републике Србије, Министарство за културу и Канцеларија за дијаспору, Секретаријат за културу Града Београда, Комесаријат за избеглице и Град Београд.

Више информација о фестивалу доступно је на вебсајту КУД-а „Крајина“ – www.kudkrajina.org.rs.

МОСКВА

Икона Светог Луке на космичкој станици

Дана 11. марта 2017. године у Цркви Светог Романа Мелодија у Новоспаском манастиру у Москви, викар Његове Светости Патријарха руског Кирила Епископ воскресенски Сава осветио је икону Светог архијереја и исповедника Луке Војно-Јасенец-

У МАНАСТИРУ ДИВОСТИН

Пост: како смо стигли довде?

Са благословом и у присуству Епископа шумадијског Јована, 26. марта 2017. године одржано је треће у циклусу Вакршњих предавања у манастиру Дивостину. Предавање под насловом „Пост: како смо стигли довде?“ одржао је др Раствко Јовић, доцент на Катедри за канонско право на Православном богословском факултету Универзитета у Београду. Предавач је представио проф. др Зоран Крстић, шеф Катедре за канонско право на ПБФ УБ и ректор Богословије Светог Јована Златоустог у Крагујевцу.

Предавач је указао на проблем отуђености између идеала поста и реалног живота људи. Примеру како су оци Цркве такав проблем икономијски решавали у 7. веку, он супротставља савремене оце који ову отуђеност идентификују, али не нуде решење. Поставља се питање да ли имамо суштинску веру у Бога када се плашимо да так-немо у нешто што је Црква током века без проблема мењала, као и да ли Црква доживљава верни народ као свој конститутивни део. Данашњи број и дужина постова доводи до девалвације вредности Вакршњег поста, губи се његова изузетност у односу на остале. Потребно је да преведемо пост на језик који је данас разумљив људима. Кључно питање за Цркву је ко је човек данас и како му прићи. Прича о храни нас своди на ниво религије и питање индивидуалног спасења, представља препреку нашој социјалној интеракцији, чини нас у овом свету непрепознатљивим, а још мање битним. Дошло је до редукције нашег хришћанског идентитета, пост смо свели на ритуализам, религијску дисциплину, која потире свест о делима љубави по којима свет треба да нас препозна. Рана Црква управо акценат са хране преноси на социјално давање, на излазак из себе ради помоћи ближњем, јер тиме оприсутњујемо Христа. Канонске одредбе одлучења од причешћа оних који не посте не наглашавају храну, јер би то била издаја хришћанства, повратак на јудаизам, већ да је занемаривање помоћи ближњем, оно што их осуђује.

Проф. Јовић је, одговарајући на бројна питања, нагласио да није супстанција хране та која нас одређује, већ наш живот у Христу, да је хришћанство простор слободе, који подразумева одговорност да из нашег хришћанског идентитета произистиче и наше деловање у свету.

Анастасија Луковић, итуманија манастира Дивостин

од хиљаду пута на космичком броду Унион ТМА-6, а 2005. године са копијом чудотворне Валаамске иконе.

Приспеће иконе и боравак на свемирској станици временски се подудара са 140. годишњицом рођења Светог Луке 9. маја. Свети Лука је био омиљени епископ и лекар који је излечио велики број људи, од којих су многи данас живи. Године 1946. добио је Стаљинову награду првог реда, али је касније подвргнут зlostављању, па је прогнан на једанаест година. Рехабилитован је у априлу 2000. године, а исте године га је Руска Православна Црква прибројала сабору светих руских новомученика и исповедника. Данас је Свети Лука веома поштован у целом православном свету.

*Извор: Православие.ру (превод:
Информашивна служба СПЦ)*

АЛЕКСАНДРИЈА Црквена библиотека отвара своје двери

Његово Блаженство Теодор II, Папа и Патријарх Александријски и све Африке, поздравио је 22. марта 2017. године у конференцијској сали Патријаршијске библиотеке у двору Александријске Патријаршије чланове Удружења Александријских научника.

Скупу су присуствовали генерални конзули Шпаније у Александрији Хуан Мануел Лопез,

ког, лекара у Симферопољу, која ће бити послата на Међународну космичку станицу. У међувремену је Институт за биомедицинска питања послao икону руској Федералној космичкој агенцији и она треба да буде транспортувана на Међународну космичку станицу у којој ће се налазити од априла до јула 2017. године, на води се на вебсајту Новоспаског

манастира (<http://новоспасский-монастырь.рф>).

Слање иконе Светог Луке Међународној космичкој станици омогућено је захваљујући извршном директору космичких програма државне корпорације Роскосмос (Федералне космичке агенције), космонауту Сергеју Константиновичу Крикалеву, који је кружио око Земље више

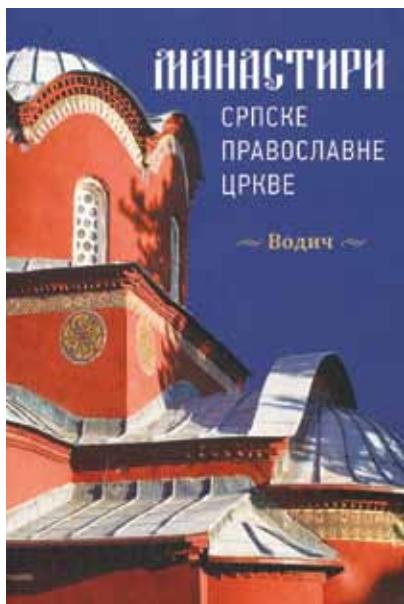
НАУКА, УМЕТНОСТ, КУЛТУРА...

Маријана Пејровић

универзитетски професори, представници удружења, организација и институција града Александрије. На самом почетку скупа, генерални конзул Грчке Емануил Какавелакис излагао је на тему под насловом „Философија и хришћанство у Александрији од 1. до 6. века после Христа. Помирење двеју традиција“, што је изазвало интересовање присутних.

Патријарх Теодор II је у свом обраћању присутним, видно узбуђен, поздравио научнике изражавајући своју захвалност и радост због почетка реализације његових сноva о неговању верског и културног наслеђа ове древне Патријаршије.

Извор: Александријска Патријаршија
(превод Информативна служба СПЦ)

НОВО ИЗДАЊЕ
Манастири
Српске Православне
Цркве - Водич

Међу издањима у понуди Патријаршијског управног одбора Српске Православне Цркве објављен је *Водич – Манастири Српске Православне Цркве* на српском, руском, енглеском и француском језику (у припреми су и издања на грчком, немачком, шпанском, италијанском и македонском језику).

НОВИ ФИЛМ **Нови живот: „На млечном путу“ Емира Кустурице**

Нови филм Емира Кустурице, „На млечном путу“, садржи препознатљиве стилске и поетичке одлике опуса овог аутора, а које га постављају у контекст необарока, постмодернизма, магијског реализма, фантастике или карневализације. Такође, садржи и елементе другог периода Кустуричиног стваралаштва, оног после филма „Андерграунд“, које пре свега одликује својеврсна поетичко-идеолошка деконструкција доминантних начела европског ауторског филма, унутар ког је Кустурица изградио своју завидну уметничку и фестивалско-тржишну репутацију.

После „Завета“, у ком важну функцију играју мотиви иконе и црквеног градитељства, ово је други Кустуричин филм у ком религијске, и у овом случају православно-хришћанске, референце играју важну улогу.

Додељујући самом себи улогу Косте (грађеног у типолошком маниру „свете луде“), редитељ јасно сугерише читање усмерено ка истраживању (сопственог) националног и религијског идентитета, прецизније (сопственог) идентитетског искуства, које се у филму, са јасним биографско-историјским назнакама, мотивише ратним и идеолошко-политичким околностима.

Истраживање идентитета Кустурица и у овом филму поставља на широку културно-цивилизацијску раван, а све у потрази са сопственим личном, али и колективно идентификованим позицијом, коју би могао да одреди као „нашу“. Такву идентитетску позицију велики редитељ је у највећој мери склон да оцрта унутар оквира „глобалног“ – у основи евроазијског – Истока, у ком православно-хришћанско самоосећање, као и „доживљај света“, а следећи традиционалистички мотивисану идеју о „јединству (наслеђеним вредностима потврђених) разлика“, имају важно место.

Своје болно лично и колективно искуство, протагониста новог Кустуричиног филма крунише и осмишљава монашењем, чији главни подвиг усмерава ка превладавању, али никако путем заборава, своје граничне трауме повезане са страдањем вољене жене. Док је прва велика (идентитетска) траума, ратно убиство оца, резултирала једним световним (и свакако у маниру европског и азијског филма „поетизованим“) обликом „јуродствовања“, ова друга се, уместо планираног самоубиства, завршила ступањем у „нови живот“.

Завршна секвенца у којој је представљен тај „нови“, монашки живот главног јунака, обилује мотивима подвижничких житија, усмерених ка благодатном јединству живе твари и свих појединачних бића, и њена функција је у својеврсној христијанизацији у филму доминантног мотива отпора који сав живи свет, а не само његови људски актери, пружа противнику, виђеном пре свега у лицу духовног колонизатора.

Владимир Коларић

Водич – Манастири Српске Православне Цркве обима је 456 страна, а цена му је 1.080 динара. Контакт за поруџбине и бли-

же информације: телефон бр. +381 (0)11/3025-102; e-mail: spcekonomsko@yahoo.com.

Извор: spc.rs | сцн.срб

ХИЛДЕСХАЈМ Служба покајања и помирења поводом 500 година Реформације

Поводом јубилеја 500 година од Реформације протестанти и римокатолици показали су посебан знак помирења служећи заједничку службу – 11. марта 2017. године у древној Цркви Св. Михаила (St. Michaelis) у Хилдесхајму. Овај догађај је део централне прославе јубилеја Реформације, којем су присуствовали и председник Савезне Републике Немачке Јоахим Гаук, савезна канцеларка Ангела Меркел, председник Савезне скупштине Норберт Ламерт, председник владе Доње Саксоније Штефан Вајл, председник Савезног уставног суда Андреас Фоскуле и многе друге еminentне личности из политичког и црквеног врха Немачке.

Његово Преосвештенство Епископ франкфуртски и све Немачке Сергије присуствовао је свечаном богослужењу на позив Евангелистичке Цркве Немачке (EKD). Богослужењем су начествовали кардинал Рајнахард Маркс, председавајући Бискупске конференције Немачке и бискуп Хајнрих Бедфорд-Штром, председавајући Савета Евангелистичке Цркве Немачке.

Након богослужења присутнима се обратио председник Савезне Републике Немачке г. Гаук и најгласио да је помирење ствар Цркава, и да он као председник свих Немаца може само као личност са стране са задовољством да посматра успешни дијалог између двеју великих Цркава у Немачкој.

Извор: Епархија франкфуртска и све Немачке

МОНЦА Милион људи на миси

Око милион људи окупило се 25. марта 2017. године у северном италијанском граду Монци, према проценама медија, на богослужењу с папом Фрањом одржаним под ведрим небом. Пре мисе, у градском парку папа се возио око пола сата уз кличање непрегледне масе света. Очекивало се да ће присуствовать око 600.000 посетилаца. Међутим, уз милион присутних верника ово је било најпосећеније богослужење у Италији које је папа Фрања служио од када је преузео службу у марту 2013. године.

Извор: ciih.srb

МОСКВА Руска Црква се припрема за мироварење

По благослову Његове Светости Патријарха московског Кирила, Митрополит петроградски и ладошки Варсонуфије започео је припрему мироварења у Цркви Владими尔斯ке иконе Пресвете Богородице у Патријарашкој резиденцији у Москви.

Архијереј је одслужио чин во доосвећења, прочитao молитву освећења материја које се користе у кувању мира, јавља вебсајт Московске Патријаршије.

Овим чином одслуженим у среду Крстопоклоне недеље от-

ДОБРОЧИНСТВО
Поклоничка агенција Српске цркве
тел/факс: 011/2687-416, 2686-445
info@dobrocinstvo.rs
www.dobrocinstvo.rs

Влашка и Букурешт
27. април - 04. мај

Светиње Украјине
03 - 12. јун

Светиње Грчке
Суроти, Евија, Егина, Атина
16 - 22. јун

Бугарска
01 - 07. јул

Острог
сваког викенда

почиње дуг процес кувања светог мира, а биће завршен у Велику недељу у Малој саборној цркви Донског манастира. Традиција мироварења у овом манастиру отпочела је 1946. године, када је Патријарх дао благослов за почетак чина. До 1917. године миро је припремано и кувано у одајама Патријарашког двора у Кремљу.

Свето миро, које ће осветити Патријарх, раздаваће се епархијама Руске Православне Цркве за употребу при светој Тајни миропомазања, као и за освећење олтара и цркава.

Извор: Московска Патријаршија
(превод: Информашивна служба СПЦ)

БЕЧ Хлеб за све

У суботу, 25. марта 2017. године, у организацији државних Цркава при квартирима Северног Цириха, на Швамендингер тргу, приређен је посни ручак уз мото „Хлеб за све“. Српска црквена општина у Цириху је такође узела учешће у овој хуманој акцији. Чланице Кола српских сестара су спремиле пасуљ, кафу и домаћи хлеб. Због великог интересовања, договорено је било да се акција организује и следеће године.

Извор: Епархија аустријско-швајцарска

ИЗ ЖИВОТА ЦРКВЕ

Зорица Нешин

У СОКОБАЊИ

Литургијско сабрање и исповест свештенства

Преосвећени Епископ тимочки Иларион служио је 17. марта 2017. Свету Литургију Пређеосвећених дарова у Храму Преображења Господњег у Сокобањи.

Владика је у беседи изразио радост због мноштва сабраног верног народа а нарочито деце, рекавши да су у данима Великог поста сви позвани на молитву и да сви треба да се изграђујемо у врлинама, читајући Свето Писмо и изучавајући га, али и живети по њему у Цркви Христовој. Након литургијског сабрања, Светој тајни Исповести приступили су свештеници сокобањског и бодљевачког архијерејског намесништва. Ове године исповедник је биоprotoјереј-старофор Љубомир Јовановић.

Извор: Епархија шумочка

У КОНЧАРЕВУ

Исповест свештенства беличког намесништва

Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Јован служио је 17. марта 2017. Свету Литургију Пређеосвећених дарова у Храму Светог Јована Крститеља у Кончареву надомак Јагодине.

Непосредно пред свету Литургију свештенство беличког намесништва исповедио је духовник манастира Драча, отац Онуфрије, који је након тога саслуживао у литургијском сабрању Епископу Јовану, заједно са свештенством овог намесништва.

Литургијском сабрању присуствовао је, и на њему се причестио, велики број ученика Основне школе „Љубиша Урошевић“ из Кончарева са својим разредним старешинама, као и велики број верника из овог села.

НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ Обележена годишњица Мартовског погрома

Тринаesta годишњица Мартовског погрома над Србима на Косову и Метохији обележена је 17. марта 2017. служењем паастоса жртвама насиља у манастиру Грачаница. Паастос је служио архијерејски заменик Архимандрит Иларион Лупуловић уз саслужење свештенства приштинског архијерејског намесништва. Потом су се присутни упутили, у мирној шетњи, до споменика несталим Србима на Косову и Метохији где је положено цвеће.

Годишњици су присуствовали чланови породица настрадалих Срба, као и представници породица чији су чланови киднаповани и још се воде као нестали. Поводом обележавања Мартовског погрома, у Грачаници су били и представници Владе Србије, Канцеларије за КИМ, Министарства спољних послова, Комисије за расветљавање судбине несталих особа.

Поводом годишњице Мартовског погрома, у галерији Дома културе Грачаница отворена је изложба „Насликај ми Призрен“, а у великој сали одржана академија „Да се не заборави“ у организацији Удружења киднапованих и несталих.

У име Епархије рашко-призренске окупљенима се обратио игуман манастира Драганац отац Иларион: „Данас обележавамо догађај који је производ бруталности и зла. Сабрали смо се да се помолимо за спасење и посведочимо да је живот јачи од смрти, да сведочимо да је сила љубави јача од свега онога што уништава, и посведочимо и да се трудимо да немамо мржње ни према коме, да добрим побеђујемо зло“, казао је отац Иларион.

Годишњица погрома је обележена и у Косовској Митровици, где су чланови породица убијених и њихова родбина, представници владине Канцеларије за КИМ и локалне самоуправе присуствовали паастосу, који је служен страдалима на Косову и Метохији испред „Споменика истине“ у близини главног Ибарског моста.

Помоћник директора Канцеларије за КИМ Љубомир Марић поручио је да је српски народ решен да опстане на Косову и Метохији и поред жеље неких да им то право оспоре. „Било је тешких времена, није било лако. Данас смо сложнији него ikада, имамо отворену подршку државе Србије, Владе Републике Србије, да се никада више неће догодити погроми, олује и остали злочини“, рекао је Марић и навео да се данас на српски народ више не иде руљом и батинама, већ резолуцијама и параграфима, што је, како је оценио, сурова и тужна слика свакодневице нашег народа и покушај потпуног обесправљавања и економског уништења.

Извор: Епархија рашко-призренска

У ЕПАРХИЈИ ВАЉЕВСКОЈ Лелићко сабрање

На празник Светог мученика Конона и Преподобног Марка Подвижника, 18/5. марта 2017, на дан када се далеке 1956. у руском манастиру Светог Тихона у Пенсилванији у Господу преставио Свети Владика Николај, Епископ ваљевски Милутин са свештенством и свештеномонаштвом служио је Свету Архијерејску Литургију у манастиру Лелић, задужбини светитеља и оца му

Драгомира. У литургијској свечаности учествовало је и сестринство манастира Ђелије, директор Патријаршијске управне канцеларије protoјереј-старофор Стојадин Павловић и бројни верници из различитих крајева Србије.

„Свети Владика Николај и Отац Јустин претрпели су низ страдања током свог живота на земљи. Безбожне власти проглашавале су их државним непријатељима. Али, Бог има последњу реч. Они су данас свети и ми им се молимо. Ава Јустин у својој проповеди Владику Николаја назвао је орлом, а себе комарцем. Нека тако буде и међу нама, да видимо да је други боли од нас“, поручио је Владика Милутин.

По богослужењу, братство манастира Лелић приредило је трпезу љубави. Чувар кивота Светог Владике Николаја, који од оснивања управља задужби-

Зацелимо ране и поделе – будимо деца Светог Саве!

Једногласном одлуком, коју су три судије донеле 7. марта 2017, Апелациони суд Новог Јужног Велса је одбацио жалбу Имовинског труста „Слободне СПЦ АНЗ Епархије“ против пресуде Врховног суда НЈВ из 2015, у односу на манастир Светог Саве у Холу. У опширој пресуди Апелациони суд је потврдио првобитну одлуку, одбацио је све тврђе „Слободне СПЦ АНЗ Епархије“, и поново је потврдио да је Имовински трут „Слободне СПЦ АНЗ Епархије“ по свом владању престао да буде подобан трут (повереник), имајући у виду дух овог труста (поверилишта). Као последица тога, суд је поновио првобитне наредбе у смислу: да се Имовински трут „Слободне СПЦ АНЗ Епархије“ уклања као поверилик имовине манастира и да се уместо њега именује Имовински трут СПЦ Митрополије, према условима које је суд одредио; и да се манастир додељује Имовинском труту СПЦ Митрополије.

Желели бисмо да подсетимо српске православне вернике да је горња пресуда Врховног суда НЈВ уствари само кулминација дуготрајног судског поступка покренутог 2011. године.

Ово није време за тријумфализам. Ово је време за зацељивање рана и подела, као и за размишљање о томе ко смо ми као народ, као деца Светог Саве... „Пазите, дакле, на себе и на све стадо у коме вас Дух Свети постави за епископе да напасате Цркву Господа и Бога коју стече Крвљу Својом“ (Дап. 20, 28). Будимо свесни ових речи, нека свако од нас од Господа тражи опроштај наших грешака и грехова, јер „ако кажемо да греха немамо, варимо себе и истине нема у нама!“ (1. Јн. 1, 8). У љубави поправимо оно што је поцепано, хајде да поново саставимо оно што је растављено, јер нас Господ позива да то учинимо. Хајдемо да закорачимо напред заједно са љубављу, вером и страхом Божијим.

*Из канцеларије Српске Православне
Митрополије аустралијско-новозеландске*

манастира Градац дочекало је Владику испред Храма Светог архангела Гаврила где је служена Света Архијерејска Литургија.

Литургијом је начаљствовао Епископ жички Јустин уз саслуживање архијерејског намесника студеничког протона-месника Здравка Николића, пароха ушћанског јереја Милована Крупникoviћа, пароха градачког јереја Ненада Рогића, пароха трнавског јереја Милована Вучковића, протојакона Александра Грујовића и ђакона Марка Ерића.

Евхаристијско сабрање су својим појањем оплеменили појац Милан Ђоковић и градачко сестринство. Пред почетак Свете Литургије извршено је освећење недавно обновљеног звоника храма у Рацки, а током саме Литургије верници су имали и ту духовну радост да присуствују додели посебног признања, Ордена Светог Симона Монаха, Милутину Ђурђићу, дугогодишњем члану Црквеног одбора. Након прочитаног Јеванђеља, Преосвећени Владика је у надахнутује беседи поучио окупљено свештенство и верни народ. Поводом дана посвећеног поклоњењу Часном и Животворном Крсту, Владика се посебно осврнуо на значај и место Крста у животу Цркве и сваког хришћанина. По окончању Божанске Евхаристије уприличен је наставак заједничарења на трпези љубави, на којој је, поред осталих, био присутан и известан број привредника који су издашно помогли обнову храмовног звоника, и којима је Српска Православна ЦО Рашку у обраћању протонамеснику Здравку Николићу изказала велику захвалност на принетој жртви.

Свештеничко сабрање настављено је братским састанком у Парохијском дому у Подбрду, где су, по благослову Епископа Атанасија, одржана два кратка предавања. Прво предавање одржао је игуман манастира Глоговац Теофило (Ђуричић) на тему „Монаштво у данашњем свијету“, а друго предавање одржао је јереј Владимир Максимовић, парох кључки на тему „Положај пароха – свештеника у данашњем свету“. Извор: Епархија бихаћко-петровачка

ном славног завичајца, Архимандрит Авакум (Ђукановић) упутио је речи добродошлице свима сабранима. Он је подсетио на значај личности и дела Владике Николаја, који нас у великом броју са свих страна доводи у његову задужбину.

Извор: Епархија ваљевска

У ЕПАРХИЈИ БИХАЋКО-ПЕТРОВАЧКОЈ Сабрање свештенства

Његово Преосвештенство Епископ бихаћко-петровачки Атанасије служио је 18. марта 2017. Свету Архијерејску Литургију у Храму Преподобне мајке Параскеве – Свете Петке у Подбрду.

Прије Свете Литургије свештеномонаси, свештеници, монаси, вјероучитељи, ипођакони и чтечеви Епархије бихаћко-петровачке приступили су Светој тајни Исповијести, а у току Литургије и Светој тајни Причешћа. На крају евха-

ристијског сабрања, Епископ Атанасије је у надахнутује бесједи говорио о значају исповијести као својеврсне духовне смотре на коју смо сви позвани.

Свештеничко сабрање настављено је братским састанком у Парохијском дому у Подбрду, где су, по благослову Епископа Атанасија, одржана два кратка предавања. Прво предавање одржао је игуман манастира Глоговац Теофило (Ђуричић) на тему „Монаштво у данашњем свијету“, а друго предавање одржао је јереј Владимир Максимовић, парох кључки на тему „Положај пароха – свештеника у данашњем свету“.

Извор: Епархија бихаћко-петровачка

У РАШКИ

Архијатаирска посета

У Крстопоклону недељу, 19. марта 2017, верници из Рашке имали су радост да у посету приме свог архијатаира, Епископа жичког Јустина.

Мноштво верника, на челу са архијерејским намесником студеничким протонамесником Здравком Николићем, старешином храма јерејем Александром Суботићем, свим свештеницима намесништва и сестринством

У ГОЛУБОВЦИМА

О Великом посту

Митрополит црногорско-приморски Амфилохије служио је 19. марта 2017. са свештенством Свету службу Божију у Цркви Свете Петке у Голубовцима.

ИЗ ЖИВОТА ЦРКВЕ

Зорица Нешин

У литургијској проповиједи након читања Јеванђеља, Митрополит је рекао да је Крст Христов она снага коју је Господ нама открио и подарио Својим распећем и страдањем. „Први је Он онај који се одрекао себе, који се жртвовао без остатка, који се разапео ради нас и нашега просвећења, нашега спасења. Разапео се и умро да би својом смрћу нама подарио вјечни и непролазни живот. Велики пост је управо у том знаку – знаку нашег духовног очишћења, духовног преображаја. Он почиње, као што знате, Недељом Православља“, рекао је Митрополит и објаснио да православље значи правилно славити Бога.

Високопреосвећени је у току Литургије у чин презвитера рукоположио ђакона Блажа Петровића, који ће убудуће обављати дужност пароха у Зети.

Митрополит је на крају свим сабранима указао на значај великопосне молитве Светог Јефрема Сирина. „Много осуђујемо друге, често нам је језик бржи од памети. А највише осуђују они што знају најмање о себи и најмање брину о себи самима и својој души. Што мање види брвно у оку своме, више види трун у оку брата свога“, рекао је Митрополит Амфилохије.

Извор: Митрополија црногорско-приморска

У КОЧЕВЈУ

Крстопоклона недеља

Његово Високопреосвећенство Митрополит загребачко-љубљански др Порфирије служио је 19. марта 2017. Свету Архијерејску Литургију у Храму Светог Василија Острошког у Кочевју. Саслуживали су Архимандрит Прокопије, протојереј-ставрофор Перан Бошковић, парох љубљански, као и ђакон Зоран Радић.

„Сама припадност православљу велика је радост, али и обавеза да управо ту вјеру, у Свету Тројицу, свједочимо

на најбољи могући начин у времену и простору где год да живимо“, поручио Митрополит Порфирије.

Високопреосвећени Митрополит је у својој бесједи подсјетио: „Ова недеља посвећена је Часном Крсту. Она нас укрепљује да, уз духовни и телесни подвиг, истрајемо у ишчекивању празника Вaskрења Господњег.“

У наставку Литургије, вијерни народ је приступио светом причешћу, а затим у срдачном разговору са Митрополитом наставио сабрање код храма на коме су у току радови на замјени кровишта.

Извор: Митрополија загребачко-љубљанска

У ХАМИЛТОНУ

О Крстопоклоној недељи

У трећу недељу Часног поста, која је посвећена Животворном и Часном Крсту Господњем, Саборна Црква Светог оца Николаја са својим свештеницима и верним народом била је домаћин свештенству и верном народу из Ватерлуа, Кичинера, Нијагаре и сестринске цркве са Бартоном у Хамилтону. Вечерње су служили: протојереј-ставрофор Драгослав Нинковић, парох при Храму Свете Тројице из Кичинера, протојереј-ставрофор Душан Гњатић, парох при Храму Светог Георгија из Ватерлуа, протојереј Дејан Обрадовић, парох при Храму Светог Георгија са Нијагаре, јејреј Јован Марјанац, секретар Епархије, и месни парох протојереј Ђуро Самац.

Хор „Светог Јована Дамаскина“ при Храму Светог Георгија из Ватерлуа је умилним гласом одговарао на вечерњој. Протојереј-ставрофори Лазар Вуковјев, Војислав Павловић и Милојко Димитрић са игуманом манастира Светог Преображења оцем Василијем су појали за певницом. Многобројном верном народу беседу је произнео прота Душан Гњатић. Сам Господњи празник посвећен Часном Крсту је одредио тему проповеди. Прота Душан је појаснио учење Светог Апостола Павла и Светих Отаца о значењу Часног Крста као највећег симбола сваког хришћанина.

У име домаћина присутном свештенству и верном народу захвалио је месни парох протојереј-ставрофор Милојко Димитрић. Вредне чланице Кола српских сестара „Светог оца Николаја“ за све гости су припремиле и послужиле трпезу љубави.

Извор: Епархија канадска

У НОВОМ САДУ

Сабрања свештенства

У понедељак, 20. марта 2017, четврте седмице Часног поста, после јутарњег

богослужења у Саборном храму Светог великомученика Георгија у Новом Саду, свештеници архијерејског намесништва новосадског првог приступили су Светој тајни Исповести.

Са благословом Његовог Преосветијенства Епископа новосадског и бачког Иринеја, свештенике је исповедио протојереј-ставрофор Слободан Марковић, умировљени парох који је умро 2016. године. Истога дана у Храму Успења Пресвете Богородице у Бачком Јарку, после вечерњег богослужења, у току великог повечеја и свештеници архијерејског намесништва новосадског другог приступили су Светој тајни Исповести.

Извор: Епархија бачка

У ДАЛМАЦИЈИ

Напади на српске храмове

Православне светиње у дрнишком крају изнова су изложене ноћним насиљничким поступцима непознатих починилаца. По трећи пут у једномјесечном раздобљу, у ноћи између 20. и 21. марта 2017, изградници су оскрнавили православне светиње и обилијали цркве Светог великомученика Георгија у Кричкама и Светог Јована Крститеља у Миочићу код Дрниша.

Овај чин уперен је против вјерујућег православног народа, а настојања полиције у Дрнишу да се разоткрију и казне починиоци још нису уродили очекиваним резултатима. Сваки хришћанин треба да осуди овај поновљени и објелодашни вандалски чин, да се све учини како би се његовала од Бога дарована слобода човјека и уважавала вјерска осјећања православних на дрнишком подручју.

Ни овај пут провалници нису опљачкали православне светиње, нити оскрнавили иконе и предмете храмова, те се неизbjежno намећe питањe мотива непознатих насиљника. У молитви и миру

наставићемо пост у сусрет највећем хришћанском празнику Васкрсу, и молити се Господу да уразуми насиљнике и упути их на хришћанске врлине, како би најзад престали да скрнаве наше светиње.

Дана 19. марта 2017. примећено је да је обијена Црква Рођења Пресвете Богородице у Медвиђој. Надлежни свештеник је одмах обавијестио полицију која је убрзо изашла на терен и извршила увиђај. Јужна врата на цркви су провалјена при чиму је начињена материјална штета. Црква Рођења Пресвете Богородице је у фази обнове и тренутно се у њој налази дио грађевинског материјала од кога ништа није отуђено. Ово је још један у низу немилих догађаја који се дешавају у Епархији далматинској и седми храм обијен у последњих мјесец дана. Надамо се да ће починиоци овог недјела бити откриви и санкционисани.

Извор: Епархија далматинска

У ЂУРЂЕВИМ СТУПОВИМА

Младенци

Његово Преосвештенство Епископ будимљанско-никшићки Јоаникије служио је на празник Светих 40 мученика севастијских – Младенци, 22. марта 2017. Свету Литургију Прећеосвећених дарова у манастиру Ђурђеви Ступови. Саслуживало је свештенство архијерејског намјесништва беранског и братија манастира. У току Литургије Прећеосвећени Епископ Јоаникије је у искушеничку расу обукао послушника Ђојана, сабрата манастира.

Извор: Епархија будимљанско-никшићка

У КОСОВСКОЈ МИТРОВИЦИ

Великопосно Богослужење

Његово Преосвештенство Епископ рашко-призренски Теодосије служио

ВЈЕЧНАЈА ПАМЈАТ Божијем детету Иви у спомен

У марту 2016. године Иви Бијелић, малој житељки Херцег Новог и ученици веронауке установљен је рак костију. Након кратког лечења у Београду, породица Бијелић одважава се и одлази у Штутгарт у, по многима, најбољу онколошку клинику на свету, где су од јуна 2016. до марта 2017. године иссрпљени сви могући медицински покушаји лечења њене болести. Ујутро, у петак 17. марта 2017. године мала Ива испустила је свој последњи дах. Сахрањена је у недељу, 20. марта на гробљу у Херцег Новом.

Знаменита нам је прича о Ивином животу, баш као и она о малом Иљуши у роману Браћа Караказови. За кратко време сазрела је много, још у једанаестој години овде на земљи дознала истину. У периоду од прошлог до овог Великог поста, приредио нам је Господ преко Иве дубоко проживљујућу веронауку. Импресивно је колико се у духовном полету превалило за ту једну светлосну годину. Присећамо се како су деца, попут малих апостола, надахнула цео Херцег Нови и Боку својим дирљивим акцијама прикупљања помоћи Иви. Брзином светлости прикупили су за њено лечење у Штутгарту значајан део од астрономске цифре (300.000 евра). И не само то, мала деца ујединила су нас у љубави према Иви и учинила бољим него што смо иначе. Сећајмо се тога за свагда; и како смо само волели Иву и волимо је и како је нас волела она, мила, добра и храбра девојчица! Уверили смо се како љубав не преза ни пред немогућим. С таквом вером и љубављу дочекала је породицу Бијелић наша црквена заједница у Штутгарту. О њиховом заузимању за Иву тешко је пронаћи праве речи. Штутгартски докторант теологије Марко Делић и свештеник Драгослав Ђорковић заступали су Иву префињеном елоквенцијом и енергичношћу код лекара, и пружали јој благоверну духовну подршку. А кад смо се распитивали да се нису превише оптеретили бригом око ње, одговарали су да благодаре Богу за дивну Ивину појаву и за време проведено са њом као најлепшем дару (на јапанском име Ива значи „велики дар од Бога“). До неба им хвала на томе.

И управо се дешава да је некад потребно да иссрпимо сва могућа средства на овом свету, па да се, тек затим, обратимо Господу, као јединој нади Свемира. По своме великом човекољубљу, Он нас тада исцељује. А некада Његов промисао иде даље за оне његове изабране сасуде у патњи. Таква му је била Ива. Довољно је једно присећање или један поглед на Ивине фотографије, сусрет са њеним погледом који све разуме, анђелском интелигенцијом и невиним осмехом да нам се у срци усели бескрајна туга због њеног одласка, жал за таквом лепотом детета, малом срном која је живела у нашем изгубљеном рају. Заиста, то је туга узвишена и најлепша могућа; она која испитује дубине бића и буди у нама доживотну духовну потрагу. Јер је то истоветна туга којом је Марија Магдалена тражила тело Господње (Јн. 20, 1–13). Опомињимо се: жалост се њена обратила у радост! Због тога смо уверени да је и за Ивом туга радосног назначења. Након свега, она у нама представља један једини инстинкт – вапајну жељу за ваксрењем. За то имамо поуздану наду у Господа, прворођеног из мртвих (Кол. 1, 18). Знаменита нам је и њена идилична сахрана која је сабрала св Херцег Нови. Уз тиху, уздржану потрошеношт породице и њен родни град оправстили су се с Ивом хиљадама ружа, узвишено и достојанствено. Уз то, многи неизразиви утисци о Иви похрањени у наша срца залог су нам вере и наговештај красоте и радости вечног заједништва у окриљу Царства Христовог које призивамо, нека дође. Амин.

Зоран Машић

одржан је братски састанак свештенства митровичког и новопазарског архијерејског намесништва Епархије рашко-призренске.

Извор: Епархија рашко-призренска

Албум сећања
на наше претке
из Првог светског рата

1914 | 1918

славним-пречима.срб

ПОШАЉИТЕ
ФОТОГРАФИЈЕ
НА
славним-
пречима.срб

НАРУЦБЕНИЦА

Шифра претплате
(попуњава служба претплате)

Претплаћујем се
на следеће часописе
(означите жељени часопис
и начин претплате)

Име и презиме наручиоца:

ПТТ број и град:

Адреса:

Држава, епархија:

Часопис	Годишња претплата		Начин слања (важи за иностранство)
	Србија	Иностранство	
<i>Православље</i>	1700 динара	45€ или 70\$ или 70 CAD или 75 AUD или 35£	Обичном поштом
		60€ или 90\$ или 90 CAD или 100 AUD или 45£	Авионом
<i>Православни мисионар</i>	500 динара	20€	Обичном поштом
		25€ за Европу или 35€ ван Европе	Авионом
<i>Теолошки поиледи</i>	900 динара	25€	Обичном поштом
		25€ за Европу или 35€ ван Европе	Авионом
<i>Гласник СПЦ</i>	1200 динара	32€ за Европу или 35\$ ван Европе	Обичном поштом
		60€ за Европу или 65\$ ван Европе	Авионом
<i>Светиосавско звонце</i>	690 динара	25€	Обичном поштом
		30€ за Европу или 40€ ван Европе	Авионом

Наруџбеницу слати на адресу: „Православље“ – Српска Патријаршија, Краља Петра 5, 11000 Београд, Србија